

Nr 204.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisering av konsthögskolan m. m.; given Stockholms slott den 18 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg:

Under punkten 54 av 1938 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/39 till Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Avlöningar ett förslagsanslag av 168,000 kronor.

Förevarande ärende är numera färdigberett, och jag tillåter mig därför att ånyo anmäla detsamma.

Inledning.

Under mer än ett decennium har frågan om konstakademiens och konsthögskolans omorganisation varit föremål för övervägande och diskussion såväl inom akademien som bland konstnärer och konstintresserade i övrigt. Sedan akademien föranstaltat om utredning i ämnet, anförde *konstnären Christian Eriksson* i berörda fråga i en till Kungl. Maj:t ställd, den 6 februari 1929 dagtecknad skrift bland annat följande:

Många utövande konstnärer och andra för ett rationellt ordnande av vår konstundervisning intresserade personer hade säkerligen frågat sig, huruvida akademien och konsthögskolans stora, tungrodda och dyrbara apparat med komplicerade sektioner, lärarråd, förvaltnings- och stipendienämnder etc. verkligen vore av behovet påkallad. När man toge i betraktande det sätt, varpå nära nog alla betydande konstnärer — särskilt mera märkliga och epokgörande — studerat och arbetat sig fram, kunde man ej underlåta att fråga sig, om allt detta tillrättaliggande, detta insnörande av undervisningen under skolregler, vore rätta vägen att vinna syftet med konstundervisningen. Ty avsikten med det hela vore givetvis icke att i något slags administrativt ämbetsverk producera medelmåttiga konstnärer i mängd. Det gäves otaliga exempel på, huru konstnärer med sin allmänna läggning och säregna begåvning haft svårt, ja, helt enkelt icke kunnat underordna sig den regelmässighet, som vore till förmån i en skolaktig klassinrättning. Man torde utan överdrift kunna säga, att de, som varit minst lämpade för en dylik skolmästaraktig undervisning, blivit de största konstnärerna.

Problemet att ordna konstundervisningen på ett mera praktiskt sätt än det nuvarande vid konsthögskolan använda vore synnerligen svårslöst. Att statsmakternas medverkan vid fyllandet av en så viktig kulturell, samhällelig uppgift som konstundervisningen vore nödvändig, kunde och borde ej sättas i fråga, och statens medverkan borde allt framgent i viss mån utövas genom akademien såsom den högsta institutionen på det konstnärliga området. Men akademien borde för denna uppgift icke gestaltas såsom ett ämbetsverk utan såsom en rådgivande, medelförvaltande myndighet, handhavare och utdelare av de medel till understöd, stipendier m. m., vilka genom statsbidrag och enskilda personers donationer ställts eller ställdes till akademien förfogande för tillgodoseende av utbildning utav unga konstbegåvningar. Härvidlag leddes tanken osökt till en jämförelse med en annan statsinstitution, nämligen Svenska akademien. Denna befattade sig ju icke med någon skola för utbildandet av författare.

Konstundervisningen borde uppdelas i teoretisk och praktisk undervisning. Den teoretiska, omfattande sådana läroämnen som anatomi, perspektivlära, materialkunskap, konsthistoria m. m., kunde alltjämt försiggå vid konsthögskolan — i sådana ämnen, där så lämpligen kunde ske — kombinerad med undervisningen vid andra statsunderstödda institutioner, exempelvis karolinska institutet och tekniska skolan. Föreläsningarna borde då vara offentliga, varigenom åtminstone den nu förefintliga risken att föreläsa inför tomma väggar skulle minskas. Likaså kunde möjligen teckning efter modell under kvällstimmarna förläggas till konsthögskolans lokaler.

Den praktiska undervisningen med nyss nämnt undantag borde — såsom undervisningen vid konsthögskolans avdelning för dekorativ konst delvis redan syntes vara anordnad — överlämnas till självständiga utövande konstnärer, villiga och lämpliga att åtaga sig densamma, och vilka med stöd av statsbidrag utövade denna sin verksamhet i sina privata elevateljéer. Läraren skulle i fråga om urvalet av elever och makt över dessa stå helt och hållet fri utan någon högre myndighet över sig, vars verksamhet i övervakande och kontrollerande syfte vore reglerad genom en mångfald bestämmelser i reglementen o. dyl.

Eleven hade möjlighet att bland de tillsatta lärarna välja den, som bäst representerade den konstriktning, eleven satte högst. Läraren å andra sidan skulle kunna välja sina elever på det sätt, han funne bäst, t. ex. unga begåvade nybörjare eller sådana, som redan erhållit undervisning i ämnet. Någon lägre av staten anordnad undervisningskurs före inträdet till lärarens skola skulle ej fordras, ty många lärare föredroge den adept, som förut ej mottagit någon undervisning. För övrigt skulle ju alltjämt finnas möjligheter till förstudier, t. ex. vid tekniska skolan.

Några med statsmedel understödda konstskolor av den typ, t. ex. Carl Wilhelmssons privata målarskola på sin tid företrädde, skulle vara fullt tillräckliga att tillgodose vårt lands behov av konstnärer, i synnerhet som många sökte sin utbildning i utlandet. De för skolor av denna typ erforderliga medlen skulle säkerligen utgöra endast ett ringa belopp i förhållande till de summor, konsthögskolans undervisning slukade. Genom att i stället överflytta den praktiska undervisningen till dylika halvprivata konstskolor, skulle sovringen bland eleverna bli större och lärarnas samt elevernas arbetshåg stimuleras. Vidare skulle säkerligen större möjligheter öppnas för de självständiga verkliga begåvningarna — de som skulle få någon betydelse för vårt lands kulturella liv — att bättre komma till sin rätt än nu. Tillsättandet av dessa lärare och utdelandet av statsbidraget borde tillkomma Kungl. Maj:t, möjligen dock med förslagsrätt från akademiens sida. Akademien skulle dessutom i viss mån kunna kontrollera skolorna och resultatet av undervisningen därstädes genom sin dispositionsrätt över belöningar och stipendier, vilken den alltjämt skulle utöva i samma utsträckning som hittills.

Det syntes önskligt, att ovan angivna synpunkter måtte komma i betraktande vid det slutliga avgörandet av denna för vårt lands kulturella liv så betydelsefulla fråga.

I skrivelse den 16 juli 1931 framlade *konstakademien* för Kungl. Maj:t förslag angående omorganisation av akademien och konsthögskolan, i samband varmed akademien hemställde om fastställelse av nya stadgar och ny stat för dessa institutioner. Detta omorganisationsförslag berörde icke högskolans byggnadsskola, enär denna skolas framtida ställning syntes akademien böra bli föremål för särskild utredning i samråd med tekniska högskolan i Stockholm, en utredning, som bland annat skulle taga sikte på, huruvida reformer också kunde anses påkallade beträffande arkitektutbildningen. *Statskontoret* avgav den 7 juli 1932 yttrande i ärendet.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift av den 3 oktober 1931 anförde amanuensen vid nationalmuseum Carl Gunne vissa erinringar mot konstakademiens ifrågavarande omorganisationsförslag.

Som mål måste uppställas, att högskolan skulle kunna meddela en undervisning, lämpad efter de aktuella behoven, inriktad på mer praktiska uppgifter. Därigenom skulle eleverna givas större utkomstmöjligheter och produktionen av blivande konstnärsproletärer begränsas. En orientering mot ett samarbete, eventuellt en sammanslagning av konsthögskolan och tekniska skolans i Stockholm högre avdelning, den högre konstindustriella skolan, vore därvid den naturligaste lösningen.

I detta sammanhang torde få erinras, att *styrelsen för svenska slöjdföreningen* i en den 18 april 1933 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ingiven skrift gjorde framställning om omorganisation av tekniska skolan i Stockholm. Däri betonades bland annat, att den konstindustriella undervisningen borde avse framförallt utbildning av konstnärliga krafter med självständigt skapande förmåga vid en högre konstindustriskola, bildad ur den nuvarande högre konstindustriella skolan och eventuellt, vad den allmänna konstundervisningen beträffade, sammanslagen med konsthögskolan.

I ett i ärendet den 7 november 1933 avgivet yttrande uttalade *styrelsen för tekniska skolan* betänkligheter emot även en allenast partiell sammanslagning av högre konstindustriella skolan och konsthögskolan. Däremot vore det icke otänkbart med visst samarbete mellan de båda undervisningsanstalterna.

I anslutning till sin framställning om beviljande av anslagsmedel för budgetåret 1935/36 föreslog *konstakademien* i skrivelse den 28 september 1934, att såsom ett led i konsthögskolans modernisering måtte, på sätt akademien redan i sin förenämnda skrivelse den 16 juli 1931 hemställt, inrättas ett institut för materialkunskap från och med sagda budgetår även i det fall, att Kungl. Maj:t icke skulle finna anledning förelägga 1935 års riksdag förslag rörande omorganisation av konsthögskolan i dess helhet.

Under punkten 56 av 1935 års åttonde huvudtitel föreslog *Kungl. Maj:t* riksdagen, bland annat, att ett institut för materialkunskap skulle knytas vid högskolan. Institutets föreståndare skulle uppföras på ordinarie stat i lönegraden B 24, och för en assistent vid institutet skulle upptagas ett belopp av 2,000 kronor för år. Detta förslag vann riksdagens bifall (riksdagens skrivelse nr 8/1935, punkt 51).

Genom beslut den 17 maj 1935 anbefalldes härefter Kungl. Maj:t konstakademien att med anledning av vad i ämnet förekommit taga under förnyat övervägande frågan om omorganisation av konsthögskolan.

Vidare hava jämlikt Kungl. Maj:ts den 29 maj 1936 givna bemyndigande tillkallats särskilda sakkunniga (1936 års yrkesskolsakkunniga) för

att bland annat utreda frågan angående organisationen av de delar av tekniska skolan i Stockholm, som komme att kvarstå efter en eventuell utbrytning ur densamma av maskin- och byggnadsyrkesskolorna. De sakkunniga borde enligt de för sakkunniguppdragets utförande lämnade direktiven vid behandlingen av spørsmålet om den framtida användningen av den högre konstindustriella skolan och därmed sammanhängande frågor träda i förbindelse med akademien för de fria konsterna. Detta sakkunniguppdrag är ännu icke slutfört.

Med anledning av Kungl. Maj:ts omförmälda beslut av den 17 maj 1935 framlade *konstakademien* i skrivelse den 8 juni 1936 ett i förhållande till 1931 års framställning i vissa avseenden reviderat förslag till omorganisation av akademien och konsthögskolan. I samband härmed uttalade akademien, att de av amanuensen Gunne och svenska slöjdföreningen berörda frågorna lämpligen syntes bära bliva föremål för särskild utredning. Då en omorganisation enligt de av akademien förordade riktlinjerna icke syntes kunna lägga några hinder i vägen för den ifrågasatta utredningen eller binda händerna för eventuella överflyttningar och omläggningar av ämnen på högskolans program, funnes enligt akademiens mening av denna anledning icke skäl till ytterligare uppskov med lösandet av den sedan länge vilande frågan rörande omorganisation av konsthögskolan och dess förhållande till konstakademien.

Över berörda förslag avgåvos utlåtanden den 6 augusti 1936 av *statskontoret* och den 9 december 1936 av *allmänna civilförvaltningens lönenämnd*.

Såsom ovan framhållits, omfattade konstakademiens omorganisationsförslag av den 16 juli 1931 icke högskolans byggnadsskola. Frågan om denna avdelnings framtida organisation hänsköts i första hand till vissa av akademien och tekniska högskolan utsedda kommitterade, vilka i september 1935 avgåvo betänkande med förslag till förändringar beträffande arkitektutbildningen. En inom akademien tillsatt kommission av arkitekter yttrade sig den 29 november 1935 över nämnda förslag, varjämte svenska arkitektföreningen den 12 mars 1936 och konsthögskolans lärarråd den 16 april 1936 avgåvo utlåtanden i ämnet. Akademien uppdrog härefter åt dem av sina ledamöter, som voro arkitekter, att i samråd med professorerna vid högskolan Martin Olsson och Wolter Gahn utarbeta förslag till nya stadgar för konsthögskolans arkitekturskola i huvudsaklig överensstämmelse med de av ovannämnda kommitterade angivna riktlinjerna. På grundval av den utredning, som sålunda förbragts, framlade *konstakademien* i skrivelse den 15 juni 1937 för Kungl. Maj:t förslag till organisation av högskolans arkitekturskola (= den nuvarande byggnadsskolan), i samband varmed akademien hemställde om fastställelse av nya stadgar för nämnda skola.

I detta ärende hava yttranden avgivits den 22 september 1937 av

statskontoret, den 24 september 1937 av *styrelsen för tekniska högskolan i Stockholm*, den 29 september 1937 av *byggnadsstyrelsen*, den 29 september 1937 av *svenska arkitektföreningen* samt den 30 september 1937 av *svenska arkitekters riksförbund*.

Med anledning av nyssberörda förslag till omorganisation av konsthögskolans byggnadsskola upptog *konstakademien* till förnyad prövning sina tidigare till Kungl. Maj:t ingivna organisationsförslag beträffande högskolan i övrigt, varvid akademien fann erforderligt att i vissa delar omarbeta desamma för avvägbringande av överensstämmelse mellan de vid olika tidpunkter framställda förslagen med avseende å högskolans organisation och dess förhållande till akademien. Med skrivelse den 15 juni 1937 har akademien underställt Kungl. Maj:ts prövning sitt sålunda slutligt utformade organisationsförslag, över vilket *statskontoret* den 22 september 1937 avgivit utlåtande.

I skrivelse den 2 december 1937 har *konstakademien* slutligen i vissa avseenden bemött vad *statskontoret* i sina ovannämnda den 22 september 1937 dagtecknade utlåtanden anfört.

I den mån redogörelse i det följande icke kommer att lämnas för de förenämnda olika framställningarna och yttrandena tillåter jag mig att hänvisa till handlingarna i ärendet.

Konsthögskolans nuvarande organisation m. m.

Bestämmelser rörande konsthögskolans organisation m. m. återfinnas i de för högskolan den 13 juni 1908 (nr 79, sid. 12) utfärdade stadgarna jämte i desamma sedermera vidtagna ändringar.

Högskolans ändamål är att meddela den bildning, som kan anses erforderlig för ett konstnärligt utövande av målar-, bildhuggar- och byggnadskonst samt därmed samhöriga arter av bildande konst. Högskolan, som står under överinseende av akademien för de fria konsterna, omfattar följande avdelningar: *en teckningsskola*, *en målarskola*, *en bildhuggarskola* och *en byggnadsskola*. Var och en av de tre förstnämnda skolorna är indelad i en högre och en lägre avdelning, medan byggnadsskolan allenast har en avdelning, fördelad på två årskurser. Förutom ifrågavarande avdelningar finnas vid högskolan en särskild *etsningsskola* och en *skola för dekorativ konst*, varjämte med högskolan är förenat ett *institut för materialkunskap*.

De studerande vid konsthögskolan, som för inträde i densamma hava att avlägga särskild inträdesprövning, äro dels aspiranter, dels ock elever. I skolorna för teckning, målning och bildhuggarkonst antages inträdesökande till aspirant under ett provår. Först om aspiranten under detta år godkänts, erhåller vederbörande diplom såsom elev vid högskolan.

I skolan för byggnadskonst erhåller kompetent inträdessökande omedelbart diplom som elev. För inträde i sistnämnda skola erfordras bland annat avgångsbetyg från fjärde årskursen av fackavdelningen för arkitektur vid tekniska högskolan i Stockholm eller ock antagligt betyg om motsvarande kunskaper. Studerande vid högskolan äger rätt att under högst sex år åtnjuta undervisning vid högskolan, därav högst två år i den lägre avdelningen. I byggnadsskolan må undervisning dock ej åtnjutas längre tid än högst fyra år, två år i varje årskurs.

Vården och ledningen av högskolan utövas av en av akademien på tre år tillsatt *direktör* jämte ett *lärarråd* samt av akademiens *förvaltningsnämnd*. Konsthögskolans lärarråd utgöres av direktören, tjänstgörande ordinarie, tillförordnade och vikarierande lärare, akademiens sekreterare, om han har säte och stämma i akademien, samt av två av akademien, bland dess röstägande ledamöter, för en tid av två år utsedda personer.

Akademiens förvaltningsnämnd, som handhaver konsthögskolans penningmedel och ekonomiska angelägenheter samt äger författningsenligt besluta i alla hithörande frågor, utgöres jämlikt gällande stadgar för akademien av den 13 juni 1908 (nr 79, sid. 1), med däri sedermera vidtagna ändringar, av akademiens preses, vice preses, konsthögskolans direktör, akademiens sekreterare samt fem av akademien för tre år valda svenska ledamöter.

Enligt fastställd personalförteckning utgöres akademiens och konsthögskolans *ordinarie personal* av följande tjänstemän:

	Lönegrad.
1 professor i arkitektur	B 30
1 professor i svensk arkitekturhistoria	B 26
5 professorer (omfattande 2 målning, 1 teckning, 1 landskapsmålning och 1 modellering)	B 24
1 föreståndare för institutet för materialkunskap, tillika lärare i materialkunskap	B 24
1 lärare i etsning	B 17
1 kanslibiträde	B 7
1 förste vaktmästare	B 7
1 eldare	B 7
1 vaktmästare	B 5
1 portvakt	B 5.

Samtliga professorer jämte föreståndaren för institutet för materialkunskap utnämnas förmedelst fullmakt av Kungl. Maj:t efter förslag av akademien. Läraren i etsning utnämnes genom fullmakt av akademien efter förslag av lärarrådet, medan övriga lärare förordnas av akademien, likaledes efter förslag av lärarrådet.

Den för innevarande budgetår fastställda *avlöningsstaten* för akademien och konsthögskolan har följande utseende:

Avlöningsstat.

1.	Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> kronor	93,400
2.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t:	
	a. Grundbelopp kronor	8,700
	b. Vikariatsersättningar m. m., <i>förslagsvis</i> »	200
		8,900
3.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. »	35,900
4.	Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> »	4,300
	<u>Summa kronor</u>	<u>142,500.</u>

Delposten till grundbelopp disponeras på följande sätt:

Arvode åt	konsthögskolans direktör kronor	3,000
» »	akademiens sekreterare »	2,400
» »	» bibliotekarie »	1,500
» »	» kamrerare »	1,500
Ersättning åt	en kassakontrollant »	300.

Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal disponeras sålunda:

Arvode åt	en professor i anatomi kronor	4,000
» » »	lärare i perspektiv »	1,800
» » »	» i konsthistoria »	2,700
» » »	» i dekorativ konst »	3,000
» » »	» i målning vid skolan för dekorativ konst »	6,500
» » »	» i arkitektur vid skolan för dekorativ konst »	4,500
» » »	assistent vid institutet för materialkunskap »	2,000
Undervisning i	byggnadsteknik m. fl. ämnen, <i>högst</i> »	3,000
Extra biträden	vid konsthögskolan, <i>högst</i> »	3,000
Arvode åt	en tryckare, tillika etsningskolans tekniska biträde »	2,100
Avlönande av	ett eldarbiträde »	1,100
Arvode åt	en extra vaktmästare vid skolan för dekorativ konst »	2,200.

Konstakademiens förslag till omorganisation av konsthögskolan m. m.

Konstakademien har med avseende å konsthögskolans omorganisation och i samband därmed stående frågor — så vitt akademiens förslag här böra beröras — anfört huvudsakligen följande:

Akademien erinrade till en början, att under gången av akademiens utredningsarbete genom remiss den 8 februari 1929 överlämnats konstnären Christian Erikssons till Kungl. Maj:t inlämnade skrivelse, innehållande reflexioner och förslag med anledning av frågan om akademiens och konsthögskolans omorganisation. I anledning härav ville akademien framhålla, att akademien, som vore medveten om betydelsen av en samklang mellan lärarens och elevens kynne, hade under sin granskning ägnat ett ingående studium åt principfrågan, på vad sätt och i vilken utsträckning i den statliga konstundervisningen den unge konstnäradepten skulle få tillfälle söka sig till den lärare, av vilkens ledning han väntade sig det lyckligaste resultatet för sin egen utbildning och utveckling.

Olika mer eller mindre klart formulerade förslag hade under akademiens förhandlingar och debatter framkommit.

Genom 1908 års stadgar och deras senare provisoriska påbyggnader hade elevens valfrihet begränsats till aspiranterna i målarskolorna, och deras val kunde endast falla på en av fyra lärare. Men den, som ville giva denna punkt i programmet — valfrihet av lärare — en avgörande betydelse, måste fordra, att eleven i sitt val icke skulle behöva begränsa sig till vissa vid högskolan för kortare eller längre tid fasta lärarkrafter utan kunna vända sig till vilken konstnär som helst, vilkens ledning han önskade och som vore villig meddela undervisning samt då skulle hava att för denna uppbära viss ersättning av staten.

Mot denna obegränsade valfrihet såsom grundval för ett statligt undervisningsväsen reste eftertanken snart en mångfald hinder. De, som sökt finna utvägar att förverkliga idén om valfrihet, hade också insett detta och utgått ifrån att antalet lärare och undervisningsateljéer måste begränsas. Men därvid och vid den gemensamma förebilden av de parisiska privata »friskolorna» eller »akademierna» stannade överensstämmelsen mellan förslagsställarna. Huru lärarens kompetens för sitt fack skulle bedömas och utrönas, huru hans fullgörande av åtagandet skulle kontrolleras, huru förhållandet mellan hans arbetsprestation och hans ersättning skulle regleras, huruvida undervisningen skulle bedrivas i de av akademien upplåtta lokalerna eller i enskilda ateljéer ute i staden — därom liksom om andra detaljer i systemet ginge meningarna i sär.

Något klart formulerat förslag till stadganden i dessa avseenden hade ej heller framkommit.

Akademien hade vid sin prövning av alla dessa olika förslag först såsom ogenomförbar borteliminerat tanken på ett obegränsat antal statsunderstödda, på sina ateljéer undervisande konstnärer-lärare. Därefter framträdde då som en möjligen tänkbar lösning, att ett större antal konstnärer förklarades efter ansökan kompetenta att på sina ateljéer lämna handledning och undervisning och härför finge uppbära gage. Men akademien hade funnit många vanskligheter förknippade med ett sådant system, både när det gällde utövande av den kontroll över de

anslagna medlens användning, som staten väl knappast ville avstå ifrån, som beträffande utsikterna att alltid hava tillgång till passande och tillräckliga lokaler för dessa halvprivata konstskolor.

Den mest betryggande yttre formen för den statliga konstundervisningens bedrivande syntes akademien alltså vara, att de för sitt ändamål mycket lämpliga lokaler, som nu stode till statsverkets förfogande, fortfarande och tillsvidare, till dess det eventuellt visade sig önskvärdt och möjligt få andra, ännu bättre, mottaga högskolans elever och att ett visst antal lärare anställdes att där leda undervisningen samt att eleverna gäves rätt att bland dessa lärare välja den ledare de föredroge. Men då återstår alltid frågan: varför skulle denna rätt endast tillkomma målarna? Varför ej även skulptörerna och arkitekterna? Och svaret kunde naturligtvis ej bliva annat än en hänvisning till det ekonomiska tvånget. Det vore icke tänkbart — åtminstone för närvarande — att skolan skulle kunna påräkna medel till ett så stort antal professorlöner, att ett val i denna omfattning skulle kunna äga rum. Då emellertid det jämförelsevis större antalet målarelever i varje fall fördrade ett flertal lärare i detta fack, borde man ju begagna den möjlighet, som härigenom erbjödes, att i någon mån tillämpa valprincipen. För att giva denna så stor reell betydelse, som den trånga ramen tillåte, finge man inrikta sig på att sörja för att det funnes tillgång på lärarkrafter av skiftande kynnen och läggning och att möjlighet bereddades för tillförsel av nya förmågor i nära kontakt med rörelserna i samtidens konst och med de problem, som fångade de ungas intresse.

Högskolan borde enligt akademiens mening organiseras på tre avdelningar: *en målarskola, en skulpturskola och en arkitekturskola*, varjämte med högskolan skulle vara förbundna *en skola för grafisk konst och ett institut för materialkunskap*.

Beträffande målar- och skulpturskolorna förordade akademien, att dessa skulle i motsats till nuvarande organisation i sig innesluta dels teckningsskolan, dels ock den särskilda skolan för dekorativ konst, vilka alltså skulle upphöra såsom särskilda avdelningar. Vad den förstnämnda beträffade syntes det akademien obehövt att framdeles beteckna den ateljé, där övningarna i modellteckning under aftnarna bedreves, såsom en särskild avdelning. Alla elever i målar- och skulpturskolorna vore nämligen skyldiga att, utan särskild inskrivning, delta i dessa övningar.

Målarskolans elever skulle fördelas på fyra ateljéer under var sin lärare såsom föreståndare, vilket innebure en utökning av antalet professorer i måleri från tre till fyra. En av de nuvarande tre professorerna omfattade landskapsmålning. Då enligt akademiens mening landskapsmåleriet näppeligen kunde betraktas såsom så väsentligt skilt från andra arter av målning, att man ovillkorligen behövde en särskild lärarbefattning eller skolavdelning för detta ämne, borde enligt akademiens förslag arbetet inom varje ateljé omfatta alla grenar av målning med den fördelning, som kunde komma att bero dels av lärarens större eller mindre inriktning på något visst område, dels av elevernas håg och läggning.

Vid sidan av de fyra ateljéerna i målning skulle finnas en femte ateljé under föreståndarskap av en av professorerna i målning. Denna ateljé skulle ersätta den nuvarande skolan för dekorativ konst. Lärarbefatt-

ningen i måleri därstädes skulle indragas. Skolan för dekorativ konst, vilken hittills haft en mera provisorisk karaktär, skulle genom den sålunda föreslagna anordningen bliva fast inordnad i högskolans organisation. I denna femte ateljé skulle de elever från vilken som helst av de fyra målarateljéerna, som önskade pröva sina krafter på dekorativa uppgifter, få tillfälle att sätta sig in i freskotechnik och andra arter av kalkmålning, mosaikinläggning, glasmålning m. m. Enligt nuvarande organisation kunde en elev, som önskade välja den dekorativa linjen, redan som aspirant få söka sig till den dekorativa skolan. Denna tidiga anslutning till en specialskola hade emellertid medfört mindre tillfredsställande resultat, i det att elever härigenom, utan stödet av ett föregående naturstudium, förfallit till en pseudodekorativ manierism, varur vederbörande sedan haft svårt att arbeta sig fri. Med den av akademien nu föreslagna anordningen såsom ersättare för den särskilda dekorativa skolan äsyftades, dels att vid högskolan binda en konstnärlig kraft med erfarenhet på det dekorativt-monumentala måleriets område, dels att giva elevernas studier på samma område mångsidigare impulser i själva den konstnärliga synen på dekorativa uppgifters lösning. Föreståndaren för ateljén för dekorativ konst skulle efter direktörens medgivande äga inkalla särskilda yrkesmän för att biträda vid specialundervisningen å ateljén.

Professorn i skulptur — motsvarade den nuvarande professorn i modellering — skulle med avseende på undervisningen i dekorativ konst få en ställning, som erbjöde stora likheter med föreståndarens för övningsateljén för dekorativ konst. Det skulle även tillkomma honom att leda sina elevers övningar i materialbehandling, och han skulle äga att för biträde härmed efter direktörens medgivande inkalla särskilda yrkesmän.

I stället för de nuvarande lärarbefattningarna i dekorativ konst och i arkitektur vid dekorativa skolan skulle enligt det föreliggande förslaget inrättas en lärartjänst i arkitektur för målar- och skulpturskolorna. Akademien ansåge nämligen, att såsom en nyhet i högskolans program borde införas en för samtliga elever i berörda skolor obligatorisk första kurs i arkitektur med uppgift att giva dem insikt om grundprinciperna för arkitektonisk konstruktion och formlära. Hittills hade, fränsett vad som kunnat medhinnas inom ramen för de allmänt konsthistoriska föreläsningarna, undervisning härutinnan meddelats endast åt de målare och skulptörer, som deltagit i dekorativa skolans arbeten. Kännedomen om dessa ting såsom ett led i den konstnärliga allmänbildningen tillhörde emellertid den utbildning, som en konsthögskola vore skyldig meddela alla sina disciplinar. Förutom ifrågavarande obligatoriska första årskurs skulle följa en andra frivillig kurs, som mera speciellt inriktades på monumentalmåleriets och skulpturens arkitektoniska problem och därför särskilt räknade på deltagare bland de elever, som ägnat sig åt detta gebit.

Beträffande den såsom arvodesbefattning för närvarande förefintliga professuren i anatomi framhåller akademien, att anledning icke förefunnas att vidare giva platsen karaktär av professor. En dylik beteckning förde nämligen med sig en allt för stark betoning av en rent vetenskaplig professorskompetens, då däremot enligt akademiens mening vid tillsättningen av denna lärarbefattning synnerlig hänsyn också

måste tagas till andra, det konstnärliga området närliggande meriter. I enlighet härmed ansåge akademien befattningen böra betecknas lärare i plastisk anatomi.

I likhet med vad nu vore förhållandet borde alltjämt finnas en professur i teckning samt lärarbefattningar i perspektivlära och konsthistoria.

Beträffande arkitekturundervisningen vid konsthögskolan erinrade akademien, att den av akademien och tekniska högskolan i Stockholm tillsatta kommittén uppdragit vissa riktlinjer för ifrågasvarande undervisnings reformering. Kommittén hade framhållit, bland annat, att under det undervisningen vid tekniska högskolan avsåge att bibringa de studerande på byggnadsväsendets område en allmän, på vetenskaplig grund fotad utbildning, som till sin omfattning vore lika för alla, syntes det kommittén, att möjlighet borde finnas för den arkitektutbildade yrkesmannen att genom ytterligare studier under lärares ledning specialisera sig på ett visst ämnesområde eller fördjupa sina insikter inom den yrkesgren, som vore föremål för hans särskilda intresse, i vad avsåge såväl arkitektur- som stadsbyggnadsproblem. Att en sådan möjlighet föreläge, ansåge kommittén vara av så stor betydelse, att från det allmännas sida alltjämt borde tillses, att erforderlig organisation funnes för ändamålet tillgänglig.

Det skulle kunna tänkas, att denna specialutbildning ordnades genom påbyggnad av tekniska högskolan. En dylik anordning skulle emellertid stöta på vissa praktiska svårigheter. Någon vinst med ett sådant arrangemang kunde kommittén i varje fall icke påvisa. Med hänsyn dessutom till betydelsen av att de vid akademien studerande arkitekterna bleve i tillfälle att mottaga intryck från den vid akademien bedrivna verksamheten inom andra konstgrenar samt för tillgodogörandet av akademiens stipendiefonder ansåge kommittén alltså, att den vid akademien redan befintliga organisationen borde användas för det nu ifrågasvarande syftet.

En väsentlig brist i undervisningen vid konsthögskolan funne kommittén vara, att den icke syntes hava ett bestämt mål och en från tekniska högskolan skild karaktär. Den innebure i stället delvis en upprepning av undervisningen i arkitektur vid tekniska högskolans sista årskurs. Studierna vid konsthögskolan kunde sägas vara ordnade på ett alltför uniformt sätt, huvudsakligen med hänsyn till att studieuppgifterna i prisämne, program och skisser med få undantag vore lika för alla. Det torde böra undersökas, om icke det nuvarande, relativt skolmässiga studiearbetet borde ersättas av en något friare undervisningsform i syfte att befordra ett mera intimt och individuellt samarbete mellan lärare och studerande rörande förhandenvarande problem vid sidan av regelbundet återkommande, gemensamma diskussioner.

Såsom en brist vore även att framhålla en viss ensidighet i de uppgifter, som förelades de studerande vid konsthögskolan och som i huvudsak vore lika för alla. Tävlings- och programuppgifterna borde sålunda icke så gott som uteslutande bestå i projektarbeten inom monumentalarkitekturen, utan de mera inträngande studierna borde även i väsentligt större omfattning ägnas stadsplaneproblem och andra till arkitektens verksamhetsområde hörande uppgifter såsom exempelvis trädgårdsanläggningar, inredningar, restaureringar o. dyl. Jämväl borde uppmärksam-

heten inriktas på mera djupgående teoretiska och systematiska undersökningar av planläggningssystem samt av byggnadstekniska och ekonomiska problem. Och slutligen syntes ett mera effektivt samarbete med målare och skulptörer böra kunna utvecklas, vilket torde bliva till båt-nad för alla parter.

Slutligen ville kommittén framhålla, att det gamla namnet »byggnadsskola» mera gäve intryck av lägre teknisk undervisningsanstalt än av en till en akademi knuten läroanstalt. I varje fall gäve icke namnet uttryck för någon stegring i förhållande till tekniska högskolans arkitekturfackskola, som vore naturlig och riktig.

Bland de åtgärder, som av kommittén förordades för att råda bot på de påvisade olägenheterna, kunde nämnas, att de obligatoriska mät-ningsövningarna skulle förläggas till tekniska högskolan, medan undervisningen i svensk arkitekturhistoria och restaureringskonst eljest skulle bibehållas vid konsthögskolan i sin nuvarande omfattning, varjämte en restaureringsuppgift skulle kunna uppställas som prisämne, att föreståndaren i arkitekturskolan — vilket borde bliva byggnadsskolans namn — skulle bibehållas såsom ordinarie professor samt att lärare i speciella ämnen skulle inkallas i betydligt ökad omfattning.

I enlighet med kommitténs förslag tillstyrkte akademien, att byggnadsskolan skulle benämnas arkitekturskolan. Såsom föreståndare för densamma och huvudlärare i ämnet arkitektur skulle alltjämt finnas en professor. Förutom denna lärarbefattning skulle för arkitekturskolan avses den nuvarande professuren i svensk arkitekturhistoria — dock med benämningen professor i svensk och jämförande arkitekturhistoria. Akademien anslöte sig till förslaget, att prisämne även kunde vara hämtat från detta område, varigenom ifrågavarande ämne finge en ökad betydelse. Emot uppmättningsövningarnas förläggning till tekniska högskolan hade akademien intet att erinra. Härigenom komme ämnet att upptaga något mindre plats i konsthögskolans studieplan, medan däremot en motsvarande ökning komme till stånd vid tekniska högskolan. Vad anginge kommitténs förslag om regelbunden undervisning vid konsthögskolan i stadsplanekunst, ville akademien framhålla, att detta ämne tidigare förekommit på högskolans program, liksom prisämnena sedan flera år i sig oftast innefattat jämväl problem av denna art. Akademien funne det emellertid — åtminstone för närvarande — icke lämpligt att för ändamålet inrätta en fast lärarbefattning.

För att möjliggöra tillkallande av lärare för meddelande av undervisning i speciella ämnen ville akademien påyrka en ökning av nu utgående medel för ändamålet — 3,000 kronor — till 12,000 kronor.

I stället för den nuvarande etsningsskolan föresloge akademien inrättandet av en skola för grafisk konst, vilken vore avsedd att utvecklas så, att den skulle omfatta alla den grafiska konstens tekniska metoder eller således även träsnitt och litografi. Den skulle, liksom hittills etsningsskolan, stå under ledning av en lärare med ett tekniskt biträde (en tryckare) vid sin sida. Samtliga elever vid konsthögskolan skulle äga rätt, om de så önskade, att begagna undervisningen i skolan för grafisk konst, där dessutom i mån av utrymme f. d. elever och efter särskild prövning andra konstidkare skulle få åtnjuta undervisning. I samband med den sålunda föreslagna omorganisationen skulle lärarens undervisningsskyldighet ökas från sex till nio timmar i veckan. Erfaren-

heten sedan många år hade nämligen visat, att en rationell skötsel av skolan icke kunde äga rum med mindre anspråk på lärarens närvaro i skolan. Jämväl tryckarens tjänstgöringstid måste utökas från nuvarande 6 till 24 timmar i veckan. Motivet härför vore, förutom nödvändigheten av tillsyn över skolans dyrbara inventarier, behovet av tillgång till tekniskt biträde under hela den tid, skolan vore tillgänglig för elevernas arbete, d. v. s. från klockan 12 till klockan 16.

Beträffande institutet för materialkunskap, vilket inrättats genom beslut av 1935 års riksdag, ifrågasatte akademien icke annan förändring än högre lönegradsplacering för föreståndaren, vartill akademien närmare återkomme i det följande.

Akademiens förslag till konsthögskolans organisation innebure med avseende å anställningsform och löneställning för vissa professorer en i förhållande till nuvarande ordning betydelsefull omändring, i det att dessa befattningar skulle omvandlas från ordinarie tjänster till arvodesbefattningar. Akademien hade framhållit, att det nuvarande systemet för lärarkårens rekrytering i regel bunde läroverket vid läraren ända till den tidpunkt i livet, då han enligt för statstjänare i allmänhet gällande uppfattning ansåges icke längre besitta tillräcklig andlig och kroppslig vigör för att tillfredsställande kunna sköta sin tjänst. Mot detta systems tillämpning vid undervisning, av vad slag det vara kunde, syntes med fog kunna framställas den anmärkningen, att däri låge en fara för slentrian och stagnation. Särskilt vore detta fallet, när det gällde konstundervisningen. Ty denna bestode ej endast i ett meddelande av rön och erfarenheter, den fordrade från lärarens sida en alldeles särskild inlevelse i lärjungens föreställningsvärld, sådan den formades av nya, ständigt växlande yttre förhållanden och idéströmningar. Därför skulle man vilja giva konsthögskolans ledning möjlighet att till dess bästa anpassa sitt handlingssätt efter förhandenvarande omständigheter, d. v. s. att å ena sidan icke behöva vara olösligt bunden av ett lärarval, som visat sig ofördelaktigt, och att å den andra sidan kunna draga största möjliga gagn av en alltjämt dugande och för lärarkallet särskilt begåvad kraft. En sådan anpassning till förefintliga förhållanden bleve enligt akademiens mening möjlig genom att lärarmandaten gäves ej intill en för alla lika åldersgräns utan för kortare perioder, eventuellt med förnyelsemöjlighet.

Men frågan vore icke allsidigt belyst, förrän man undersökt, huruvida en övergång till ett sådant tillvägagångssätt skulle öka eller minska lockelsen för framstående konstnärer att åtaga sig lärarkall vid högskolan. Man frågade sig alltså: vore det troligt, att en framstående konstnär i sin fulla alstringskraft — och det vore ju en sådan man ville hava till ungdomens ledare — hellre ville för en kortare tid och mot rundligare årslön än den, som nu bjödes, även utan utsikt till pension, påtaga sig det krävande värvet som lärare med ty åtföljande förlust av tid för sitt eget konstnärliga arbete? Eller skulle å andra sidan en för framtiden åtminstone i viss grad ekonomiskt säkrad position synas vara en värdefullare och mera lockande kompensation?

Det svar, som kunde väntas på dessa frågor, måste bliva lika skiftande som människors lynnen och läggning. Om man även kunde hänvisa till det faktum, att det icke visat sig svårt att med nu gällande bestämmelser förvärva goda lärarkrafter, syntes det dock akademien,

som om det vore mera överensstämmande med konstnärligt kynne i allmänhet att vänta sig ett jakande svar på den första frågan. En sådan syn på ett konstnärligt lärarskap ägde en större frändskap med det rörliga konstnärliga arbetet självt än vad livstidslärarens mera ämbetsmannamässiga gärning besutte. I varje fall kunde det icke, enligt akademien mening, väntas så stor anslutning för en motsatt uppfattning, att därav de ovan framhållna, med kortare lärarmandat förknippade fördelarna av livaktighet och rörlighet skulle mista sitt utslagsgivande värde. Akademien vore alltså av den övertygelsen, att man genom att utse lärarna för kortare perioder skulle gagna skolan och undervisningen. Denna skulle vinna i intensitet och framför allt skyddas för faran av slentrian.

När det gällde att finna en praktisk lösning av denna fråga om kortvariga lärarmandat, som ju i årtionden stått på dagordningen, så snart konstundervisning diskuterats, och som på flera håll vid utländska konstskolor lösts i den anda, för vilken akademien nu gjorde sig till förespråkare, hade flera olika vägar anvisats. Man hade föreslagit femårsperioder med förnyelsemöjlighet utan fastställelse av någon åldersgräns, över vilken förnyelse ej kunde äga rum, detta för att kunna i det längsta få behålla en kraft, som befunnits särskilt duglig och nyttig för skolan. Men mot en sådan bestämmelse hade flera grava anmärkningar framställts. Man hade påpekat, att skolans ledning skulle komma att ställas inför många mänskligt ömtåliga situationer vid dessa, förslagsvis vart femte år återkommande prövningar, om en lärare skulle bibehållas eller vrakas. Och detta utslag skulle komma att ställa vederbörande domare inför mänskligt ytterst svåra prov, när det gällde att, utan att kunna bjuda en pension, avlägsna en gammal konstnär från en syssla, som måhända till slut blivit hans enda levebröd. På så sätt skulle det nya systemet kunna komma att medföra raka motsatsen till vad man önskat, ja, i ännu högre grad än vad man med nuvarande bestämmelser behövde befara.

För att eliminera denna senare olägenhet hade man föreslagit, att den omedelbara förnyelsen av mandatet endast skulle kunna ske två gånger, d. v. s. att befattningen endast skulle kunna innehavas av samma person 15 år i följd, och att det dessutom skulle stipuleras, att ingen, som nått 65 levnadsår, skulle kunna utses till innehavare av någon av dessa befattningar.

De, som pläderat för en sådan anordning, hade även letts av övertygelsen, att vårt land icke torde äga tillgång till ett tillräckligt stort antal kompetenta lärarkrafter för allt för täta ombyten. Men detta system med eventuellt tre omedelbart på varandra följande femårsperioder vidladdes alltjämt av den ovan påpekade svagheten att ställa skolans ledning inför de ömtåliga situationerna vid varje femårsperiods slut.

I sina år 1931 och år 1936 framställda förslag hade akademien funnit sig böra föreslå följande lösning av den förevarande frågan. *Professorsbefattningarna i målning, skulptur och teckning*, vilka för närvarande vore ordinarie tjänster i lönegraden B 24, skulle omvandlas till arvodes-tjänster. Förordnande å tjänsterna skulle efter förslag av akademien meddelas av Kungl. Maj:t på en tid av fem år. Mandaten skulle kunna förnyas, dock först efter ett uppehåll av minst två år. Ingen, som upp-

nått en levnadsålder av 65 år, skulle kunna utses till innehavare av någon av ifrågavarande befattningar. Genom att förordnandet sålunda komme att lämnas för en från början bestämt fixerad tidrymd, bleve skolans ledning befriad från obehaget att vid dennas slut behöva eventuellt fatta beslut, som lätt kunde få karaktären av ett avskedande. Detta förslag skulle emellertid möjliggöra ett återinträde i tjänst efter förloppet av ytterligare fem år — eller, vid inträffande tidigare vakans redan efter två år — varigenom högskolan kunde draga nytta av en särskilt duglig lärare, som efter att en tid hava fått helt ägna sig åt sin konst, vore villig att ånyo påtaga sig undervisningskallet. Härigenom bemöttes också invändningen om den begränsade tillgången på lämpliga lärare.

Akademien har i sina förevarande framställningar föreslagit, att de årliga arvodesbeloppen för ifrågavarande professorsbefattningar skulle fastställas till för en var 12,000 kronor, utom för professorn i skulptur, vilken skulle äga uppbära ett årsarvode å 13,000 kronor. Det högre arvodet för sistnämnda befattningshavare motiverades med professors skyldigheter att leda skulpturskolans övningar i lösning av monumentaluppgifter. Till den professor i målning, som skulle förestå ateljén för övningar i dekorativa uppgifter, ansåge akademien böra utgå ett särskilt tilläggsarvode med 1,000 kronor för år.

Vad beträffade *lärarna i plastisk anatomi, perspektivlära och konst-historia* vore dessa redan innehavare av arvodestjänster. En möjlighet till ombyte hade även ansetts önskvärd beträffande dem. De finge nu sina förordnanden tills vidare, men ett upphävande av ett dylikt förordnande måste för befattningshavaren få en helt annan och gravare betydelse än ett ombyte efter en från början fastställd tidrymd, varför något sådant icke skulle ifrågakomma utan mycket tvingande skäl. Akademien ansåge emellertid, att det även på dessa platser vore av vikt, att högskolan hade medel att förvärva bästa möjliga förmågor. Därför borde också här införas femårsmandat, dock med omedelbar förnyelse intill uppnådda 65 levnadsår. Dessa befattningar skulle enligt förslaget tillsättas genom förordnande av akademien.

Akademien ansåge en reglering påkallad av de nuvarande arvoden till lärarna i plastisk anatomi och perspektivlära, ehuru det framlagda förslaget icke innebure någon utsträckt tjänstgöringstid för dem. Det syntes nämligen lämpligt att utmäta dessa befattningshavares arvoden efter det, som utginge för läraren i konsthistoria, vilken för två föreläsningstimmar i veckan uppbure ett årsarvode av 2,700 kronor. Perspektivläraren, vars arvode nu utgjorde 1,800 kronor, hade lika många timmars tjänstgöring, varför arvodet till honom borde fastställas till enahanda belopp som till läraren i konsthistoria eller till 2,700 kronor. Läraren i anatomi hade det dubbla antalet lektioner, varjämte han på grund av elevernas mycket skiftande bildningsgrad ofta måste ägna dem extra handledning. Fullgoda skäl föreläge därför för en höjning av hans arvode från nu 4,000 kronor till 5,400 kronor.

Den av akademien föreslagna nya *lärarbefattningen i arkitektur* borde enligt akademiens mening tillhöra samma kategori av lärartjänster, som lärarbefattningarna i anatomi, perspektivlära och konsthistoria. Den föreläsningens verksamhet, som inginge i denna lärares tjänstutövning, förutsatte nämligen ett så pass vittomfattande studium, att det kunde bliva tvivel underkastat, om någon ville förskaffa sig denna kompetens och

förmera den, om han hade utsikt att få användning för densamma blott under en tid av fem år.

Läraren i arkitektur, som skulle övertaga de åligganden, vilka för närvarande tillhörde lärarbefattningarna i dekorativ konst och i arkitektur i dekorativa skolan och vilka avlönades med respektive 3,000 kronor och 4,500 kronor, syntes enligt akademiens mening, med hänsyn till ökad omfattning av tjänstgöringen, böra få ett i förhållande till ifrågasvarande två arvoden å sammanlagt 7,500 kronor något förhöjt arvode, förslagsvis 8,000 kronor.

Akademiens sålunda framställda förslag med avseende å anställningsform och löneställning för ovannämnda professorer och lärare har akademien i senare gjorda framställningar haft anledning att i viss mån modifiera. Vid behandling av konsthögskolans arkitekturskola hade akademien nämligen funnit sig föranlåten att för *professorn i arkitektur* föreslå en längre mandattid än förenämnda tid av fem år, varjämte någon förnyelsemöjlighet av mandatet icke av akademien befunnits böra förordas för denna befattning. Akademien hade vidare för professuren föreslagit en särskild avlöningsform, kombinerad med rätt till uppskjuten pension. För åstadkommande av en organisatorisk enhetlighet inom högskolan beträffande de på förordnande tillsatta lärarbefattningarna hade därför akademiens tidigare avgivna förslag omarbetats.

Vidkommande professuren i arkitektur hade sålunda akademien framhållit, att de skäl, som kunde anföras för en förändring av nämnda professors karaktär, vore likartade med dem, som bestämt akademiens ställning till professorerna i målar- och skulpturskolorna: en önskad större rörlighet i skolans arbete och en livligare kontakt med utvecklingen på arkitektursens område. Denna större rörlighet betraktades av alla såsom mycket önskvärd. Men man hade samtidigt hyst farhågor för att alltför täta ombyten av huvudlärare i arkitekturskolan skulle bliva till förfång för undervisningen med hänsyn därtill att denna lärare även skulle vara föreståndare för skolan. Undervisningen i arkitektur vore ej heller direkt jämförbar med undervisningen i måleri och skulptur. Arkitektursens mångskiftande konstnärligt-vetenskapliga karaktär medförde nämligen enligt all erfarenhet, att en även mycket dugande arkitekt visserligen tämligen omedelbart kunde meddela viss specialkunskap inom områden, som han behärskade, men däremot icke omedelbart bliva en god ledare för hela undervisningen. De första åren av mandatet torde därför inom arkitekturskolan sällan komma att bliva fullt effektiva. Gjordes däremot mandattiden tillräckligt lång, exempelvis tio år, skulle en sådan anordning icke behöva medföra några olägenheter för undervisningen, utan tvärtom realisera de önskemål, som ovan angivits. Men förutsättningen måste därvid vara, att med tjänsten bleve förenade sådana förmåner med avseende å lön, sjukledighet m. m., att densamma i dessa avseenden icke komme att intaga en sämre ställning än professorerna vid tekniska högskolan. Utan en sådan ekonomisk likställighet kunde nämligen befaras, att vid rekrytering av tjänsten i fråga konsthögskolan skulle bliva satt i efterhand, under det att tekniska högskolan kunde som den högstbjudande välja bland till buds stående krafter. Detta måste i längden verka menligt och kunde så mycket mindre anses tillfredsställande som konsthögskolans arkitekturskola dock vore av-

sedd att vara en avslutande påbyggnad på tekniska högskolans fackavdelning för arkitektur.

Vid överbägande av alla omständigheter i detta spörsmål hade akademien för sin del funnit, att övertygande skäl framförts för professurens förändring till mandatsbefattning att tillsättas för tio år utan förnyelsemöjlighet. För att göra denna tjänst ekonomiskt lockande hade akademien tänkt sig, att detta skulle ske genom att förena tjänsten med rätt till *uppskjuten pension*. Akademien förutsatte därvid, att avgången befattningshavare skulle bli berättigad till uppskjuten pension vid 65 års ålder och att densamma skulle beräknas enligt samma regler, som intjänt pension, omförmäld i 22 § civila tjänstepensionsreglementet. Beräkningen av den uppskjutna pensionen skulle med andra ord i princip överensstämma med beräkningen av uppskjuten livränta, dock med den skillnaden, att de avdrag, som vid livräntans beräkning gjordes för felande tjänstår, ej här skulle förekomma. Då ett förordnande av den karaktär, som här ifrågasattes, dels skulle komma att i regel taga ett tiotal av en konstnårs bästa år i anspråk och dels vara ett i jämförelse med en fullmaktsprofessur mindre fast engagemang, syntes det akademien rimligt, att arvodet omedelbart vid tillträdet bleve av en storlek, som motsvarade lönen i högsta löneklassen av den lönegrad, professuren för närvarande tillhörde, eller lönegraden B 30.

I anslutning till detta förslag hade akademien, såsom ovan framhållits, gjort vissa justeringar i sina tidigare framställda förslag. Akademien hade nämligen ansett sig böra undersöka, huruvida icke den för professuren i arkitektur föreslagna avlöningstypen skulle kunna bli tillämplig jämväl för de befattningar inom konsthögskolans övriga avdelningar, för vilka förordnande på visst antal år ansetts vara fördelaktiga, så att i detta avseende en organisatorisk enhet inom högskolan skulle vinnas. Detta skulle alltså även innebära, att mandaten för *professorerna i målning, skulptur och teckning* skulle bli tioåriga. Ty akademien hölle för troligt, att det år 1931 och år 1936 föreslagna systemet med en till sin varaktighet mycket växlande tjänstetid, därtill uppdelad av intervaller av skiftande längd, skulle göra beräkningen av pensionsbeloppen liksom av tjänste- och familjepensionsavdrag m. m. allt för komplicerad. Då man torde kunna utgå ifrån sannolikheten, att enligt det tidigare förslaget två förordnandeperioder om vardera fem år skulle bli de vanligaste, skulle således fastställande av en tioårsperiod utan förnyelsemöjlighet jämväl för nu ifrågavarande befattningar icke innebära en alltför stor avvikelse från den tidigare av akademien intagna ståndpunkten. Akademien förordade alltså denna modifikation i sitt ursprungliga förslag. Vidare tillstyrkte akademien, att den för professorn i arkitektur föreslagna avlöningsformen skulle införas även för professorerna i målning, skulptur och teckning. Detta medförde i sin tur en ändrad inställning till de arvodesbelopp, som tidigare av akademien föreslagits för dessa befattningshavare. Löneförmånerna syntes nämligen för dem böra beräknas efter samma principer som för professorn i arkitektur, vilket skulle innebära, att ifrågavarande befattningar i målar- och skulpturskolorna skulle såsom hittills uppföras i lönegraden B 24, men med begynnelselönen i dess högsta löneklass och med rätt till uppskjuten pension.

I anslutning till den sålunda föreslagna längre mandattiden för ovan

omförmälda professorer förordade akademien, att jämväl förordnandena för *lärarna i arkitektur, i plastisk anatomi, i perspektivlära* och *i konst-historia* skulle utfärdas för tio år i stället för tidigare föreslagna fem år.

Vad anginge anställningsformen för övriga lärarbefattningar, nämligen *professorn i svensk arkitekturhistoria, föreståndaren för institutet för materialkunskap* och *läraren i grafisk konst*, ifrågasatte akademien icke någon förändring av deras ordinarie ställning. Förstnämnda professorsbefattning borde liksom hittills vara uppförd i lönegraden B 26. Då akademien ansåge föreståndaren för institutet för materialkunskap såväl med avseende å graden av kompetensfordringar som på grund av tjänstgöringens omfattning och på en gång vetenskapliga och konstnärliga karaktär böra närmast jämföras med professorn i svensk arkitekturhistoria, syntes det akademien riktigt, att ifrågavarande föreståndarbefattning uppflyttades från lönegraden B 24 till lönegraden B 26. För en dylik uppflyttning talade jämväl det förhållandet, att föreståndaren, som nu hade samma lönegradsplacering som professorerna i målning, teckning och modellering, i motsats till dessa icke komme i åtnjutande av ferier. Läraren i grafisk konst vore nu under beteckningen lärare i etsning placerad i lönegraden B 17. Akademien hade såsom i det föregående anförts föreslagit en från sex till nio timmar i veckan ökad tjänstgöring för denne befattningshavare. Denna ökade tjänstgöring borde givetvis enligt akademiens förmenande medföra en uppflyttning av tjänsten i högre lönegrad. För att jämväl markera konststartens med andra likvärdiga ställning och med tanke på att till föreståndare för den grafiska skolan erhålla en person, som med teknisk specialkunskap förenade en rent konstnärligt framstående kompetens, ville akademien föreslå ifrågavarande befattnings uppflyttning till lönegraden B 24.

Akademien hade i sitt omorganisationsförslag även upptagit en ny ordinarie *vaktmästarbefattning* i lönegraden B 5 i stället för en extra vaktmästare vid dekorativa skolan med årligt arvode av 2,200 kronor. Denna vaktmästartjänst vore behövlig för högskolans avdelningar vid Sergelgatan, där han tjänstgjorde såsom portvakt. Akademien funne det skäligt, att han placerades i samma lönegrad som portvakten hos akademien.

Med hänsyn till den i det föregående omförmälda ökade tjänstgöringstiden för den i skolan för grafik anställda *tryckaren* och de honom åvilande ansvarsfulla uppgifterna ville akademien föreslå en förhöjning av hans arvode från nu 2,100 kronor till 4,000 kronor.

Beträffande *konsthögskolans direktör* och *akademiens sekreterare* hade akademien funnit skäl tala för en ökning av de till dem nu utgående arvoden å respektive 3,000 kronor och 2,400 kronor.

Direktörsbefattningen, sådan densamma kommit att gestalta sig på grund av omständigheternas makt, vore mycket tidskrävande — anför akademien — och förenad med en del extra omsorger, som berodde dels på elevmaterialets säregna beskaffenhet, dels på den ställning till allmänheten, som innehavaren av direktörsbefattningen vid konsthögskolan under tidernas lopp kommit att intaga. Som ytterligare skäl till en arvodesökning kunde läggas det ökade ansvar för själva konsthögskolans skötsel, som för var och en torde vara uppenbart såsom en given följd av den föreslagna nya anordningen för högskolan. Man behövde blott sätta sig in i vad de tätare ombytena på lärarposterna

komme att betyda för den, på vilken det främst ankomme att intressera framstående konstnärer att åtaga sig dessa. Akademien ansåge därför arvudet till direktören böra uppbringas till 5,000 kronor för år.

Sekreteraren, vilken åvilade en betydande del av akademiens dagliga administrativa arbete såsom protokollsföring, utredningar, korrespondens och förvaltningsgöromål av olika slag, åtnjöte förutom ovannämnda arvode fri bostad i akademiens hus jämte lyse och bränsle samt ett särskilt arvode om 750 kronor från den vid akademien stiftade pensionskassan. Dessa förmåner ansåge akademien ingalunda kunna kompensera det direkta arbete, som i medeltal upptog honom fyra timmar under vardagarna och den ständiga omtanken om akademiens och konsthögskolans angelägenheter. Det vore att förutse, att sekreterarens arbetsbörda komme att ökas genom den föreslagna omorganisationen. Härjämte torde böra framhållas, att tillkomsten av nya donationer, vilka i regel anförtrotts akademien på grund av dess ställning såsom statsinstitution, ställt ökade krav ej endast på kamreraren, vilken härför fått sig tillerkänt särskilt arvode från donationsmedlens avkastning, utan även på sekreteraren. Med tanke på redan förhandenvarande förhållanden och på vad väntas kunde, ansåge akademien det därför tillbörligt, att sekreterarens arvode av statsmedel höjdes till 5,000 kronor.

Slutligen hemställde akademien om höjning av posten till *extra biträden* vid konsthögskolan från 3,000 kronor till 4,000 kronor och delposten till *vikariatsersättningar* från 200 kronor till 500 kronor.

Akademiens omorganisationsförslag — sådant det av akademien slutligt fullföljts — skulle medföra en kostnadsökning för statsverket av 28,700 kronor.

Myndigheterna m. fl.

Statskontoret har i sina yttranden i ämnet anfört huvudsakligen följande:

Inledningsvis ville statskontoret erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 24 april 1936 tillsatt en kommitté, 1936 års lönekommitté, med uppdrag att verkställa revision av gällande avlöningsbestämmelser för bland andra befattningshavare vid den civila statsförvaltningen i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för nämnda dag angivna riktlinjer. Vidare vore att märka, hurusom akademien uttalat sig för att en utredning måtte verkställas av frågan angående en nyordning av undervisningen på det konstindustriella området och om konsthögskolans ställning till en sådan nyordning. I betraktande av nu berörda omständigheter skulle det väl kunna ifrågasättas, huruvida icke med prövningen av de av akademien framlagda reformförslagen borde anstå i avvaktan på resultatet av de sålunda ifrågasatta eller redan pågående utredningarna. Då emellertid konsthögskolans organisationsfråga sedan ett flertal år tillbaka stått på dagordningen och lösningen av densamma icke torde utan betydande olägenheter kunna ytterligare uppskjutas, ansåge sig statskontoret icke böra framställa någon erinran mot att de föreliggande organisations- och lönespörsmålen nu upptoges till omedelbart avgörande.

Vad anginge de å ordinarie stat för närvarande uppförda tjänsterna, vore att märka, att befattningen såsom *föreståndare för institutet för materialkunskap*, vilken befattning i 1931 års akademiförslag upptogs i 26:e lönegraden men vid befattningens uppförande å ordinarie stat från och med den 1 juli 1935 hänfördes till 24:e lönegraden, i det nu föreliggande statsförslaget ånyo ifrågasatts till inplacering i förstnämnda lönegrad. Statskontoret ville i anledning härav erinra, att spörsmålet om denna befattnings uppflyttning till högre lönegrad varit föremål för övervägande, även sedan densamma blivit uppförd å ordinarie stat. I utlåtande den 24 oktober 1935 över en av akademien gjord hemställan om befattningens uppflyttning till 26:e lönegraden yttrade statskontoret, att redan den omständigheten, att lönegradsplaceringen för ifrågavarande föreståndare blivit fastställd så sent som år 1935, utgjorde tillräckligt skäl att icke bifalla akademiens hemställan. Frågan upptogs sedermera till behandling i statsverkspropositionen till 1936 års riksdag, varvid vederbörande departementschef förklarade sig icke kunna biträda förslaget om befattningens uppflyttning i högre lönegrad. I betraktande alltså därav, att frågan om förbättrad löneställning för ifrågavarande föreståndare så nyligen varit föremål för omprövning, ansåge sig statskontoret sakna skäl att tillstyrka akademiens nu åter framförda förslag om befattningens uppflyttning till 26:e lönegraden.

Beträffande *föreståndaren för skolan för grafisk konst* beaktade statskontoret till fullo vikten av att avlöningsförmånerna å befattningen i fråga tillmättes så, att densamma kunde förväntas bli på bästa möjliga sätt rekryterad. Ämbetsverket hölle emellertid före, att en placering av befattningen i lönegrad B 21, åtminstone tillsvidare, torde få anses tillfyllest. Ämbetsverket funne sig alltså icke kunna förorda, att ifrågavarande föreståndare placerades i högre lönegrad än den 21:a.

Vidkommande de med arvode avlönade befattningarna ifrågasatte akademien en höjning av *direktörens* arvode från 3,000 kronor till 5,000 kronor. Beträffande denna löneförhöjning ansåge statskontoret sig icke kunna finna, att en omorganisation av högskolan skulle ställa så stora krav på direktören, att härav skulle motiveras en höjning av hans arvode. Det ville närmast synas ämbetsverket, som om någon ändring av det fastställda arvodesbeloppet därför icke borde vidtagas.

I fråga om den för akademiens *sekreterare* föreslagna höjningen av arvodet från nu utgående belopp, 2,400 kronor till 5,000 kronor, ville statskontoret med hänsyn till vad som från akademiens sida framförts såsom skäl för en dylik förhöjning icke motsätta sig en sådan. I betraktande emellertid därav, att sekreteraren åtnjöte fri bostad jämte lyse och bränsle, syntes den ifrågasatta förhöjningen kunna reduceras och statskontoret ville i sådant avseende föreslå att arvodet till sekreteraren fastställdes till 4,000 kronor.

I fråga om den föreslagna ökningen av arvoden till *lärarna i perspektiv och i anatomi* till respektive 2,700 kronor och 5,400 kronor syntes sagda ökning icke tillräckligt motiverad. Emot det till *läraren i arkitektur* föreslagna arvodet å 8,000 kronor hade statskontoret däremot icke funnit anledning till erinran.

Avlöningen till den å skolan för grafisk konst anställde *tryckaren* höjdes av 1920 års riksdag från 400 kronor till 2,000 kronor, och såsom skäl härför anfördes, bland annat, att tryckarens tjänstgöring i regel

vore fyra timmar om dagen. År 1926 höjdes arvodet till 2,100 kronor. Av akademiens framställning framginge emellertid, att tryckaren hade skyldighet att assistera vederbörande lärare under endast sex timmar i veckan; och såsom skäl för en höjning av arvodet till 4,000 kronor anfördes, att han skulle tjänstgöra fyra timmar dagligen och alltså er-hålla den tjänstgöringsskyldighet, som på sin tid ansetts böra motivera, att arvodet utginge med 2,000 kronor. På grund härav kunde det ifråga-sättas, om någon ytterligare höjning av arvodet nu kunde anses befo-gad. Med erinran om att det tekniska biträdet vid handteknings- och gravryavdelningen å nationalmuseum vore hänförd till lönegraden B 7, ville statskontoret dock icke motsätta sig att arvodet för nu ifrågava-rande tryckare höjdes något, dock högst till 3,000 kronor.

Anslaget till *extra biträden* hade i förslaget höjts från 3,000 kronor till 4,000 kronor. Då de föreslagna förändringarna knappast kunde anses påkalla ökat behov av extra biträden, torde någon höjning av ifrågavarande anslag icke vara erforderligt.

Beträffande akademiens år 1931 och år 1936 framställda förslag om fastställande av ett årligt arvode av 12,000 kronor för *lärarna i målning och teckning* hade olika meningar vid olika tidpunkter gjort sig gällande inom statskontoret. Sålunda hade statskontoret i sitt utlåtande den 7 juli 1932 med hänsyn till den förändrade ställning, dessa lärare skulle komma att intaga, ansett sig icke böra motsätta sig berörda förslag. Tre av ämbetsverkets sex i beslutet deltagande ledamöter hade emeller-tid reservationsvis framhållit såsom sin mening, att ifrågavarande ar-vode vore alltför högt, särskilt med tanke på att de långa ferierna och den korta dagliga tjänstgöringstiden för dessa lärare i icke obetydlig utsträckning syntes möjliggöra, att de ägnade sig åt utövande av konst-närsskap. Med utgångspunkt från den avlöning, 9,060 kronor, som å G-ort utginge i högsta löneklassen i den lönegrad, B 24, i vilken pro-fessorerna i dessa ämnen vore placerade, hade det synts reservanterna, att arvodet till envar lärare i nämnda ämnen — jämte till *professorn i skulptur* — lämpligen borde fastställas till 9,000 kronor. I sitt utlå-tande den 6 augusti 1936 hade statskontoret i denna fråga ändrat mening. En höjning av arvodet vore visserligen på grund av den föränd-rade anställningsformen motiverat, men syntes densamma enligt stats-kontorets nu uttalade uppfattning böra begränsas till 10,500 kronor, motsvarande begynnelselönen å G-ort inom byråchefsggraden. Arvodet till läraren i skulptur syntes statskontoret böra fastställas till enahanda belopp som för lärare i målning och teckning eller alltså till 10,500 kronor. Däremot ville statskontoret icke motsätta sig, att ett tilläggsar-vode av 1,000 kronor tillerkändes den lärare i målning, vilken förord-nades att vid sidan av föreståndarskapet för egen ateljé vara förestån-dare jämväl för den speciella ateljé, där övningar i användningen av olika för dekorativ konst lämpade material och arbetsmetoder vore av-sedda att bedrivas. Av statskontorets sex i 1936 års beslut deltagande ledamöter anförde tre reservationsvis avvikande mening beträffande ar-vodena till lärarna i målning, teckning och skulptur och anslöto sig till den mening, statskontoret uttalat år 1932, att ifrågavarande arvoden borde bestämmas till 12,000 kronor.

Sedan akademien framlagt sitt förslag om avlöningsformen för *pro-fessorn i arkitektur* — gående ut på inrättandet av en arvodestjänst

med pensionsrätt enligt särskilda beräkningsgrunder — anförde statskontoret i utlåtande i detta ärende, att förslaget skulle innebära ett avsteg från de allmänna grunder, vilka gällde beträffande ordinarie statstjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen. Enligt statskontorets mening borde det av principiella skäl vara uteslutet att enbart för konstakademien tillskapa en inom statsförvaltningen i övrigt icke förekommande typ av statstjänst. Ej heller torde det kunna komma i fråga — vilket akademien synbarligen icke heller tänkt sig — att inordna nu ifrågavarande professur bland de i avlöningsreglementets 5 § upptagna befattningar, vilkas innehavare tillsattes genom förordnande på viss tid. Vid sådant förhållande syntes — därest det icke skulle anses lämpligt att bibehålla befattningen såsom fullmaktstjänst i lönegraden B 30 — annan utväg icke återstå än att konstituera professuren såsom en icke-ordinarie befattning, förenad med visst arvode, men utan pensionsrätt. I så fall hade statskontoret intet att erinra mot det arvode av i runt tal 12,000 kronor, som akademien i annat sammanhang föreslagit.

I anledning av akademiens förslag om införande av enahanda avlöningsform med arvode jämte pensionsrätt enligt särskilda beräkningsgrunder för jämväl professorerna i målning, skulptur och teckning åberopade statskontoret dels sitt nyss omförmälda yttrande angående professorns i arkitektur löneställning och anställningsform, dels ock vad ämbetsverket i arvodesfrågan för professorerna i målning, skulptur och teckning föreslagit i sitt år 1936 avgivna utlåtande.

Slutligen har statskontoret med anledning av akademiens förslag om ökning av det i akademiens stat uppförda anslaget till *undervisning i speciella ämnen i arkitekturskolan* från 3,000 kronor till 12,000 kronor framhållit, att denna höjning — avseende en fyrdubbling av det nuvarande anslagsbeloppet — förefölle påfallande hög. Då de till grund för anslagsberäkningen liggande kalkylerna i stort sett undandroge sig statskontorets bedömande, ansåge sig ämbetsverket icke kunna ingå på en prövning av anslagsbehovet, utan inskränkte sig till att erinra om att den av akademien och tekniska högskolan tillsatta kommittén för utredning av frågan om arkitektutbildningen funnit sig för nämnda ändamål böra räkna med 8,000 kronor, ett belopp, som redan det innebure bortåt en tredubbling av nu utgående anslag.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd, som yttrat sig över akademiens år 1932 och år 1936 framställda förslag, har anført bland annat följande:

Enligt akademiens förslag skulle de nuvarande ordinarie professorsbefattningarna i lönegraden B 24 utbytas mot arvodesavlönade lärarbefattningar. Ehuru givetvis vissa skäl kunde tala för akademiens förslag i denna del, ansåge lönenämnden synnerligen tveksamt, huruvida arvodesbefattningar borde inrättas vid konsthögskolan i den utsträckning, som föreslagits. Härtill komme, att för ifrågavarande befattningshavare föreslagits anställningsformer, som saknade motsvarighet vid andra verk. Ett tillskapande av befattningar med den karaktär, som akademien sålunda förordat, syntes lönenämnden kunna erhålla vittgående konsekvenser. Med hänsyn till det anförda och då frågan om avlöningsförhållandena för konsthögskolans lärare syntes böra prövas i ett

sammanhang, ville lönenämnden förorda, att akademiens förslag beträffande lärarpersonalens löneställning i sin helhet måtte underkastas granskning av 1936 års lönekommitté.

För den händelse skäl ansåges föreligga att till omedelbart avgörande upptaga samtliga ifrågavarande avlöningsspörsmål, hade lönenämnden emellertid ansett sig böra något närmare beröra de av akademien föreslagna ändringarna beträffande löneförmånerna för akademiens och konsthögskolans befattningshavare.

Vad först anginge de å ordinarie stat uppförda befattningarna, hade akademien ifrågasatt uppflyttning från 24:e till 26:e lönegraden av befattningen såsom *föreståndare för institutet för materialkunskap, tillika lärare i materialkunskap*. Med hänsyn till att nämnde befattningshavares löneställning fastställdes så sent som vid 1935 års riksdag samt jämväl därefter varit föremål för övervägande (1936 års åttonde huvudtitel, sid. 106), ansåge sig lönenämnden icke kunna tillstyrka den föreslagna uppflyttningen.

Den nuvarande befattningen såsom lärare i *etsning* i lönegraden B 17 föresloges av akademien ombildad till en befattning som föreståndare för skolan för grafisk konst, med placering i lönegraden B 24. Till stöd för den förordade lönegradsuppflyttningen hade akademien åberopat, att lärarens undervisningsskyldighet ökats, varjämte framhållits, att en höjning av lönen innebure dels en högre grad av erkännande åt konst-arten med andra likvärdiga ställning, dels ock fördelen av att till föreståndare för skolan erhålla en person, som med teknisk specialkunskap förenade en rent konstnärligt framstående kompetens. Lönenämnden hade intet att erinra mot en förbättring av den ifrågavarande befattningshavarens löneställning och finge lönenämnden för sin del förorda, att föreståndaren för skolan för grafisk konst hänfördes till lönegraden B 22.

Då den ifrågasatta omorganisationen av konsthögskolan icke syntes lönenämnden komma att medföra någon nämnvärd utökning av *direktörens* eller *sekreterarens* göromål, hade nämnden icke funnit anledning att tillstyrka den för dem föreslagna arvodesförhöjningen.

Vad härefter anginge de föreslagna arvoden för *lärarna i teckning, målning och skulptur*, hade akademien ansett, att en höjning av nu utgående löneförmåner för berörda befattningshavare vore betingad av de ifrågasatta förändringarna med avseende å anställningsformerna. Det vore givetvis synnerligen vanskligt att i ett fall som detta, då jämförelser med andra befattningar av naturliga skäl vore helt uteslutna, fastställa ett lämpligt arvodesbelopp. Emellertid syntes det lönenämnden böra komma i betraktande, att ifrågavarande befattningshavare till följd av den relativt begränsade tjänstgöringsskyldigheten samt de långvariga ferierna hade stora möjligheter att vid sidan av sin lärarverksamhet bibehålla utövningen av konstnärsyrket. Efter övervägande av de synpunkter, som enligt lönenämndens förmenande kunde läggas på ifrågavarande spörsmål, hade nämnden ansett sig böra förorda, att arvodet för samtliga nu avsedda lärare — sålunda även läraren i skulptur — icke bestämdes till högre belopp än 10,000 kronor för år.

Enligt lönenämndens mening hade tillräckliga skäl icke anförts för höjning av de till *lärarna i anatomi* och *perspektiv* utgående arvoden. Däremot finge lönenämnden förorda, att arvodet till en *assistent vid skolan för grafisk konst* fastställdes till 3,000 kronor.

Styrelsen för tekniska högskolan har i likhet med högskolans lärarkollegium tillstyrkt bifall till akademiens förslag beträffande omorganisation av konsthögskolans arkitekturskola.

Byggnadsstyrelsen hade icke något att erinra mot nyssnämnda förslag och finge, med framhållande av vikten av att den högre utbildningen för arkitekter snarast bleve definitivt ordnad, hemställa om bifall till detsamma.

Svenska arkitektföreningen har tillstyrkt bifall till samma förslag.

Svenska arkitekters riksförbund har yttrat bland annat följande:

Riksförbundet ville uttala sin anslutning till den principen, att lärarbefattningen i arkitektur icke borde bliva en fullmaktsbefattning utan tillsättas endast på ett visst antal år. Då denna sak tidigare diskuterades inom svenska arkitektföreningen, uppgavs det, att man åt en på detta sätt tillsatt befattning icke skulle kunna giva den ställning och värdighet och icke heller de löne- och pensionsförmåner, som vore önskvärda för en så betydelsefull lärostol. Det vore därför så mycket mera glädjande, att akademien i sitt omorganisationsförslag kunnat påvisa en form för denna befattning, som dels gäve lärartjänsten den sociala ställning och den säkerhet ur ekonomisk synpunkt, som gjorde, att den komme att sökas av personer med för densamma önskvärda kvalifikationer, dels ock gäve undervisningen den aktualitet, som ombyte av lärare med lämpligt avvägda tidsmellanrum kunde väntas medföra.

Av största betydelse för undervisningens aktualitet vore också möjligheten att för föreläsningar i speciella ämnen kunna till konsthögskolan för kortare perioder knyta inom respektive områden framstående fackmän. Det vore riksförbundets uppfattning, att konsthögskolan genom att utveckla denna form av undervisning kunde skapa ett institut av stort värde för byggnadskonstens utveckling. Genom densamma uppnådde man möjlighet till ett fortsättande och fördjupande medelst specialstudier av den allmänna arkitektutbildning, som gäves vid tekniska högskolan.

Det syntes riksförbundet vara ett önskemål att föreläsningarna vid byggnadsskolan och särskilt föreläsningarna i speciella ämnen gjordes tillgängliga för allmänheten, så att även fackmän utanför elevernas krets bleve i tillfälle följa undervisningen i de delar, varav de kunde hava särskilt intresse. Icke minst med hänsyn till den betydelse för de praktiskt arbetande byggnadsfackmännens utbildning, som dessa föreläsningar skulle kunna få, ansåge riksförbundet det vara av största vikt, att denna del av skolans verksamhet erhöles det ekonomiska underlag, som det begärda anslaget utgjorde.

Riksförbundet ville slutligen framhålla, att förslaget till omorganisation av konsthögskolans byggnadsskola endast vore att betrakta som en visserligen mycket väsentlig detalj av den teoretiska utbildningen för byggnadsfacket överhuvudtaget. Då behovet av en omorganisation av konsthögskolan vore trängande, ville riksförbundet icke motsätta sig, att denna detalj behandlades för sig, men ville samtidigt framhålla önskvärheten av att byggnadsfackets undervisningsfråga upptoges till

granskning i sin helhet, innan undervisningsplanen blivit bunden genom partiella reformer på flera områden. Riksförbundet finge alltså livligt tillstyrka det av akademien avgivna förslaget till omorganisation av konsthögskolans byggnadsskola.

Konstakademien har till bemötande av vad statskontoret anfört i fråga om den av akademien föreslagna särskilda avlöningsformen för professorerna i arkitektur, målning, skulptur och teckning framhållit huvudsakligen följande:

Enligt akademiens mening hade statskontoret icke kunnat som skäl för sin ståndpunkt anföra några omständigheter, som skulle kunna lägga avgörande hinder i vägen för genomförandet av den av akademien för ifrågavarande tjänster föreslagna löneformen. Akademien hade framhållit de reella fördelarna för undervisningen vid konsthögskolan av den föreslagna anordningen och hurusom en anställning med uppskjuten livränta vore särskilt passande för den grupp av andliga arbetare, vars medverkan det här gällde att förvärva.

Mot en sådan anordning anförde statskontoret, att den skulle innebära tillskapandet av en ny typ av statstjänst. Men vore verkligen avsteget från nu gällande allmänna grunder för de ordinarie statstjänsterna så stort, att det icke skulle kunna tagas, om man vore övertygad, att därmed något reellt gott, något för staten gagneligt skulle kunna vinnas? I nu gällande pensioneringsbestämmelser funnes ju redan stadgat, att s. k. uppskjuten livränta tillkomme ordinarie tjänsteman, som av en eller annan anledning lämnade sin tjänst före den tidpunkt, då han i vanlig ordning skulle frånträtt densamma och kommit i åtnjutande av pension. Vad akademien nu begärde, vore endast, att den rätt, som således tillförsäkrats varje ordinarie tjänst innehavare, om denne före pensionsåldern lämnade sin befattning, måtte i analogi därmed tillkomma ett fåtal befattningshavare vid konsthögskolan, för vilka tjänstetiden obligatoriskt begränsades till tio år. Detta syntes akademien icke behöva medföra några administrativa svårigheter. Ej heller syntes det innebära några risker ur prejudikatssynpunkt. Skulle det med samma övertygelse, som nu skett vad beträffade konsthögskolan, kunna påvisas, att statsverket finge gagn av en sådan anordning för andra grupper av löntagare, vore detta väl endast en vinst.

Ur ekonomisk synpunkt torde den av akademien föreslagna löneformen ej kunna sägas innebära ökade krav från löntagarnas sida i jämförelse med nu gällande stat. Den uppskjutna livräntan vore ju endast en på försäkringsteknisk väg uträknad kapitalisering av inbetalade pensionsavgifter. Visserligen begärde akademien, att lönen måtte omedelbart utgå i högsta löneklassen, men detta syntes vara en rimlig kompensation för frånträdandet av det fastare engagemang, som en fullmaktsprofessur innebure, och motiverades, vad beträffade arkitekturprofessuren, särskilt av nödvändigheten att göra konsthögskolans professur i detta ämne minst lika attraktiv som motsvarande tjänster vid tekniska högskolan.

Denna lönefråga kunde i få drag sammanfattas sålunda. Konstnärerna hade för att nå större effektivitet i den statliga konstundervisningen förklarat sig vilja avstå från den personligt ekonomiska fördel, som en

för lång tid tillförsäkrad statstjänst innebure. För detta offer begärde de några tilläggbestämmelser i löne- och pensionsreglementena. Det torde icke vara tvivel underkastat, att den, som borde räknas som vinnande part i denna överenskommelse, vore arbetsgivaren-staten.

Akademien ansåge sig även böra upptaga till bemötande en annan passus i statskontorets utlåtande. I detta föresloges med avseende på professuren i arkitektur, att denna antingen bibehölles såsom ordinarie fullmaktstjänst i lönegraden B 30 eller också skulle konstitueras som en icke-ordinarie befattning, förenad med ett arvode av 12,000 kronor, vilket uppgåves vara det belopp, akademien föreslagit.

Akademiens förslag om 12,000 kronor avsåge emellertid professurerna i målar- och skulpturskolorna, ifall dessa professorer skulle omvandlas till arvodesbefattningar utan pensionsrätt. En på samma sätt omlagd professur i arkitektur hade akademien överhuvudtaget icke begärt och således icke heller fixerat något arvodesbelopp för densamma. För denna befattning hade akademien endast yrkat på tjänstetidens begränsning till tio år och pensionens förändring till uppskjuten livränta. Om akademien hade upptagit arkitekturprofessuren som en tioårig arvodes-tjänst utan pension, skulle givetvis samma gradskillnad hava iakttagits i löneavseende mellan denna befattning och professurerna i målar- och skulpturskolorna som den, vilken förefunnes dem emellan i nu gällande stat, och alltså ett högre belopp än 12,000 kronor begärts för professuren i arkitektur.

När konstakademien år 1931 framlade sitt första omorganisationsförslag, omfattade detta icke — liksom ej heller det av akademien år 1936 omarbetade förslaget — den i högskolan ingående byggnadsskolan. Denna fråga hade överlämnats till utredning av särskilda, av akademien och tekniska högskolan i Stockholm utsedda delegerade. Då starka skäl talade för att högskolans omorganisationsfråga borde upptagas till avgörande i ett sammanhang, blev akademiens tidigare förslag vilande i avvaktan på att jämväl slutligt förslag skulle från akademiens sida framkomma med avseende å byggnadsskolans framtida utformning. Sedan sådant förslag numera överlämnats till Kungl. Maj:t, synes tidpunkten vara inne att bringa konsthögskolans omorganisationsfråga till en lösning. Det är visserligen sant, att de förslag, som kunna framgå ur den pågående utredningen om ordnandet av den högre konstindustriella undervisningen, kunna inverka på konsthögskolans arbetsförhållanden. I anslutning till vad statskontoret anfört vill jag emellertid framhålla, att det icke synes behöfligt eller lämpligt, att av denna anledning och till en oviss tidpunkt uppskjuta ställningstagandet till den föreliggande organisationsfrågan, som varit aktuell under en följd av år. Som en förutsättning gäller emellertid, att organisationen får en rörlighet och elasticitet, som gör det möjligt att utan större svårigheter i framtiden vidtaga modifikationer i organisationsplanen. Av det föregående och av handlingarna i ärendet framgår, att detta vid organisationsförslagets utarbetande varit en huvudsynpunkt för konstakademien.

Departementschefen.

Vid den diskussion, som förts angående organiserandet av den högre konstnärliga utbildningen i vårt land, hava, såsom naturligt är, då det gäller ett spörsmål av denna art, olika synpunkter gjort sig gällande. Den uppfattning, som hävdats av framlidne konstnären Christian Eriksson i hans förenämnda framställning, torde med all säkerhet delas av flera bland våra konstnärer. Det lär ej heller kunna förnekas, att Christian Eriksson i sin kritik anfört åtskilliga beaktansvärda synpunkter. En anordning, som medger stor frihet vid val av lärare, å ena sidan, och vid val av elever, å andra sidan, är måhända mera ägnad att tillvarataga de betydande konstnärliga begåvningarna än en institution av konsthögskolans karaktär. Huruvida den även leder till att mera effektivt utestänga eller på ett tidigt stadium utsöndra mindervärdiga eller medelmåttiga elever, lämnar jag därhän. Övertygad härom är jag i varje fall icke. Under alla förhållanden är jag ej beredd att nu förorda åtgärder, syftande mot att staten, som sedan lång tid tillbaka i sin konsthögskola sökt bereda förutsättningar för meddelande av högre konstnärlig utbildning, skulle frånträda denna uppgift och helt överlåta densamma på enskilda utövande konstnärer, vilka med statsunderstöd skulle bedriva undervisningen i sina privata ateljéer. Svårigheterna att utvälja de ifrågavarande konstnärerna skulle, såsom akademien framhållit, för visso bliva stora, ehuru väl ej oöverkomliga. Men än svårare skulle det enligt min mening bliva att åstadkomma en sådan kontroll över undervisningen och användningen av statsunderstöden, som från statens sida måste fordras. Vid sådant förhållande och då nu konsthögskolans lärarråd och konstakademien, vilka i sig innesluta ett flertal av våra förnämsta namn på konstens område, enhälligt förenat sig om ifrågavarande förslag till akademiens och högskolans omorganisation, ser jag häri ett starkt skäl att icke för närvarande ifrågasätta någon förändring av huvudprinciperna för den högre konstundervisningens organisation. Huruvida utvecklingen i en framtid kommer att gå i den riktningen, att den nuvarande mera skolmässigt ordnade undervisningen inom konsthögskolan kan avlösas av en friare organiserad konstutbildning, är för närvarande icke möjligt att bedöma. Ett steg i denna riktning kan emellertid akademien redan sägas hava tagit genom sitt nu förebragta förslag, i det att akademien förordat lärarförordnanden på allenast viss begränsad tid, varigenom ernås en helt annan rörlighet i undervisningen än den, som eljest i regel kan bliva möjlig vid utbildningen i en fast organiserad statlig läroanstalt. Härigenom synes en av de allvarligaste olägenheterna beträffande konsthögskolans nu gällande organisation bliva borteliminerad.

Vad angår högskolans indelning på olika avdelningar och dessas beteckning, kan jag helt giva min anslutning till vad akademien i detta avseende föreslagit. Högskolan bör alltså omfatta tre

avdelningar: en *målarskola*, en *skulpturskola* och en *arkitekturskola*. Med högskolan bör härjämte förbindas dels en *skola för grafisk konst*, dels ock ett *institut för materialkunskap*. Denna indelning innebär bland annat, att den nuvarande teckningsskolan, som nu är ett slags appendix till målar- och skulpturskolorna, skulle uppgå i dessa. Jag förutsätter, att berörda anordning genomföres på ett sådant sätt, att resultatet blir ett stärkande av teckningsundervisningens ställning vid högskolan. Den särskilda skolans för dekorativ konst uppgifter skulle övertagas av nyssnämnda två skolor. För det dekorativt-monumentala måleriet m. m. skulle avses en särskild ateljé i målarskolan och på skulpturskolan skulle falla jämväl undervisningen i dekorativ konst, så vitt den berör skulpturens område. Ifrågavarande anordning medför bland annat den fördelen, att undervisningen i dekorativ konst på ett organiskt bättre sätt än nu är förhållandet kommer att inordnas i högskolans verksamhet.

Enligt akademiens förslag skulle målarskolan organiseras på fyra ateljéer under var sin professor såsom föreståndare. Dessa skulle betecknas professorer i målning. Någon särskild professor i landskapsmålning skulle icke vidare förekomma. Härjämte skulle i skolan ingå den nyssnämnda ateljén för dekorativ konst, vilken skulle förestås av en av ifrågavarande fyra professorer. Detta förslag innebär å ena sidan, att antalet professorer i målning skulle utökas med en, medan å andra sidan nuvarande lärarbefattningen i målning i skolan för dekorativ konst skulle bortfalla. Jämväl till detta förslag, vilket synes mig väl motiveerat, kan jag giva min anslutning.

Den av akademien för undvikande av parallellism med undervisningen i tekniska högskolans arkitekturfackskola förordade omläggningen av undervisningen vid konsthögskolans arkitekturskola synes mig lämplig. Jag tillstyrker likaledes akademiens förslag, att professuren i svensk arkitekturhistoria erhåller beteckningen professur i svensk och jämförande arkitekturhistoria.

Den föreslagna omändringen av professorsbefattningen i anatomi till en lärartjänst, vilken skulle tillsättas av akademien, synes mig även hava fog för sig. Likaledes tillstyrker jag akademiens förslag om inrättandet av en lärarbefattning i arkitektur för målar- och skulpturskolorna för övertagande i stort sett av de åligganden, vilka för närvarande tillkomma lärarna i dekorativ konst och i arkitektur i dekorativa skolan.

Ett utbyggande av den nuvarande etsningsskolan till en skola för grafisk konst i syfte att i densamma meddela undervisning i alla den grafiska konstens tekniska metoder synes mig välbetänkt och ägnat att på ett lyckligt sätt komplettera den i övrigt vid konsthögskolan bedrivna verksamheten. Jag har alltså intet att erinra mot akademiens förslag i denna del.

Förutom ovannämnda förslag till ändringar i konsthögskolans nuvarande struktur innefattar akademiens framställning förslag till omvandling av vissa ordinarie professorsbefattningar till arvodestjänster med förordnanden allenast för viss tid. Jag delar i princip den uppfattning, som kommit till uttryck i akademiens ifrågavarande förslag, och anser detsamma ägnat att höja effektiviteten i den statliga konstundervisningen. Ett konstnärligt lärarskap måste nämligen enligt min mening förbindas med sådana krav på rörlighet och produktivitet samt kontakt med utvecklingen på olika områden av det konstnärliga livet, att övervägande skäl tala för att möjlighet beredes till ombyte av lärare på de ledande lärarbefattningarna inom konsthögskolan. Den nuvarande anordningen med fullmaktstjänster kan, såsom akademien med styrka framhållit, medföra fara för stagnation och en viss slentrian i undervisningen. Enligt akademiens förslag — sådant det slutligt utformats — skulle de nuvarande ordinarie professorsbefattningarna i arkitektur, i målning (2), i landskapsmålning, i modellering och i teckning ersättas av sju såsom arvodestjänster anordnade professorer, en i arkitektur, fyra i målning, en i teckning och en i skulptur, tillsatta av Kungl. Maj:t på en tid av tio år och utan möjlighet att därefter få mandattiden förlängd. Akademien har framhållit, att en kortare mandattid icke kan vara att förorda beträffande professuren i arkitektur med hänsyn bland annat till att de första åren av förordnandet — på grund av arkitekturens mångskiftande konstnärligtvetenskapliga karaktär — sällan komme att bliva fullt effektiva. För de övriga nyss angivna professorsbefattningarna skulle visserligen kortare förordnandetider ur vissa synpunkter vara att föredraga, men akademien har för åstadkommande av enhetlighet i högskolans organisation och med hänsyn till lönetekniska skäl ansett sig böra föreslå tioårsmandat jämväl för dessa tjänster utan möjlighet till förordnandets förlängning. För egen del finner jag förslaget om förordnanden på tio år vara att föredraga framför en anordning med förslagsvis femårsmandat och därefter, efter viss frånvaro, möjlighet till nytt förordnande. En bestämt fixerad tid en gång för alla för förordnandets varaktighet synes mig innebära en klarare utgångspunkt både för högskolan vid dess val av lärare och för den enskilde konstnären, när det för honom gäller att binda sig vid den lärargärning, varom här är fråga. Jag tillstyrker alltså akademiens förslag i förevarande del. Med hänsyn till att samtliga ifrågavarande professorer för närvarande äro vakanta och allenast uppehållna på förordnande, möter intet hinder att införa den ifrågavarande ändrade anställningsformen redan från och med nästa budgetår. Några övergångsanordningar med avseende å tjänsterna äro alltså icke erforderliga. I enlighet med vad jag sålunda förordat torde ur gällande personalförteckning för akademien för de fria konsterna med konsthögskolan böra avföras omförmälda sex ordinarie professorer.

I analogi med att mandattiden för professurerna skulle bliwa tio år synas, på sätt akademien förordat, även de lärarbefattningar, som enligt förslaget skola tillsättas genom förordnande av akademien, nämligen i arkitektur, plastisk anatomi, perspektivlära och konsthistoria, böra besättas för tioårsperioder. Här skulle dock möjlighet till förnyat förordnande förefinnas, dock ej utöver 65 års ålder.

Beträffande den ordinarie personal, som efter konsthögskolans i det föregående angivna omorganisation skulle finnas anställd vid högskolan, har akademien icke ifrågasatt annan ändring med avseende å löneställning än att föreståndaren för institutet för materialkunskap skulle uppflyttas från lönegraden B 24 till lönegraden B 26, att föreståndaren för skolan för grafisk konst skulle placeras i lönegraden B 24 i stället för den nuvarande läraren i etsning med lön i lönegraden B 17 samt att i stället för en extra vaktmästare med arvode å 2,200 kronor skulle upptagas en ordinarie vaktmästarbefattning i lönegraden B 5.

Jag får erinra, att frågan om föreståndarens för institutet för materialkunskap lönegradsplacering tidigare vid två tillfällen varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, nämligen dels år 1935 vid befattningens inrättande, dels ock år 1936 i samband med akademiens anslagsäskanden för budgetåret 1936/37. Då denna fråga så nyligen varit föremål för omprövning och några nya skäl icke blivit anförda för en förbättrad löneställning för ifrågavarande föreståndare, saknar jag anledning förorda en ändring av hans löneställning.

Föreståndaren för skolan för grafisk konst kommer givetvis genom omorganisationen av etsningsskolan att i förhållande till de uppgifter, som nu åligga läraren därstädes, få sitt arbete och ansvar utökat, vilket torde motivera en högre lönegradsplacering än den nuvarande i lönegraden B 17. Med hänsyn till de höga konstnärliga krav, som måste ställas på innehavaren av ifrågavarande befattning, tillstyrker jag, i överensstämmelse med allmänna civilförvaltningens lönenämnd, att befattningen hänföres till lönegraden B 22.

Akademiens förslag om uppförande av en ny ordinarie vaktmästar-tjänst i lönegraden B 5 anser jag mig böra tillstyrka.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit skulle personalförteckningen för akademien för de fria konsterna med konsthögskolan te sig som följer:

Tjänstemän å ordinarie stat:

	Lönegrad.
1 professor i svensk och jämförande arkitekturhistoria	B 26
1 föreståndare för institutet för materialkunskap, tillika lärare i materialkunskap	B 24
1 föreståndare för skolan för grafisk konst, tillika lärare i grafisk konst	B 22

	Lönegrad.
1 kanslibitråde	B 7
1 förste vaktmästare	B 7
1 eldare	B 7
2 vaktmästare	B 5
1 portvakt	B 5.

Härefter torde böra upptagas akademiens framställning rörande fastställandet av årliga arvodesbelopp för vissa befattningar vid akademien och konsthögskolan.

I sådant avseende har akademien hemställt om ökade arvoden till konsthögskolans direktör och till akademiens sekreterare från respektive 3,000 kronor och 2,400 kronor till respektive 5,000 kronor och 5,000 kronor. Jag har icke funnit skäl föreligga att biträda dessa förslag, i vad avser arvodeshöjning för direktören. Omorganisationen synes nämligen icke för denne komma att medföra någon nämnvärd utökning av göromålen. Annorlunda förhåller det sig med sekreteraren. Det för närvarande åt honom utmätta arvodet måste redan under nuvarande förhållanden betecknas såsom alltför knappt tillmätt. Genom högskolans nyorganisation torde med all sannolikhet nya uppgifter komma att läggas på honom, varför jag anser det befogat, att hans arvode något höjes. I sådant avseende får jag föreslå, att arvodet bestämmes till ett årligt belopp av 3,600 kronor, innebärande en arvodesökning med 1,200 kronor.

Jag övergår nu till behandling av frågan om avvägningen av arvodesbeloppen till de professorer vid högskolan, vilka i enlighet med vad jag i det föregående tillstyrkt skola tillsättas genom tioårsförordnanden.

Såsom tidigare erinrats är professuren i arkitektur nu uppförd i lönegraden B 30 samt professurerna i målning, landskapsmålning, skulptur (modellering) och teckning i lönegraden B 24. Dessa ordinarie befattningar äro förenade med rätt till såväl tjänste- som familjepension. Akademien har ansett, att, därest den ordinarie anställningsformen borttoges och i samband därmed pensionsrätten upphörde, tjänsterna i fråga måste förenas med sådana löneförmåner, att de gjordes ekonomiskt lockande. I sitt slutligt utformade förslag har akademien sökt lösa denna fråga så, att innehavarna av befattningarna skulle äga uppbära lön i högsta löneklassen av nuvarande respektive lönegrader med rätt att vid 65 års ålder erhålla uppskjuten pension enligt samma regler, som gälla för uppskjuten livränta enligt civila tjänstepensionsreglementet, dock att i förevarande fall avdrag för felande tjänstår icke skulle förekomma. Statskontoret har för sin del framhållit, att en dylik anordning skulle innebära tillskapande enbart för konstakademien av en inom statsförvaltningen i övrigt icke förekommande typ av statstjänst, något som stats-

kontoret ansett böra av principiella skäl vara uteslutet. De av statskontoret anförda principiella betänkligheterna anser jag icke böra tillmätas så avgörande betydelse, att en i och för sig ändamålsenlig anordning av denna anledning bör avvisas. Likformighetskravet synes mig icke böra drivas så långt, att det utesluter en förnuftig anpassning efter säregna förhållanden. Och sådana kunna här sägas vara förhanden. Akademien har, med rätta förefaller det mig, framhållit, att den förordade löneförmånen med rätt till uppskjuten livränta särskilt väl skulle lämpa sig för den grupp av andliga arbetare, vars medverkan det här gäller att förvärva. Det synes mig självfallet, att, därest den tryggare fullmaktställningen avlöses av förordnanden på viss tid, de ekonomiska förmåner, som staten bjuder vederbörande lärare vid konsthögskolan, måste så utmätas, att de kunna bli lockande för verkligt framstående konstnärer, vilka under en tid av sin konstnärsbana befinnas beredda att påtaga sig även lärargärning inom skolan. Den möjlighet att påverka konstutvecklingen, som ett dylikt lärarkall medför, måste visserligen i och för sig vara lockande för en framstående konstnär. Men givet är, att vederbörande, som under tio år — måhända de bästa av hans konstnärsskap — skall ställa sin tid och sina krafter till konsthögskolans förfogande, bör kunna påräkna ett med hänsyn härtill avpassat ekonomiskt vederlag. Därest den av akademien föreslagna avlösningsformen genomföres, torde enligt min mening garantier hava skapats för en god rekrytering av ifrågavarande befattningar.

Efter samråd med chefen för finansdepartementet vill jag därför beträffande anställnings- och avlösningsform samt tjänstepensionsrätt för här avsedda befattningar tillstyrka en anordning i överensstämmelse med akademiens förslag. Då emellertid enligt hittillsvarande principer pensionsrätt icke i någon form tillerkänts andra arvodestjänster än sådana, som i avlösningsreglementet upptagits såsom ordinarie befattningar, vilka tillsätts medelst förordnande på viss tid eller tills vidare, lärar för att förläna den ifrågavarande anordningen önskvärd stadga åtgärd böra vidtagas för befattningarnas upptagande i avlösningsreglementet såsom ordinarie förordnandetjänster, med bevarande givetvis av de särdrag beträffande befattningarnas konstruktion, som här tillstyrkts såsom påkallade av särskilda förhållanden. En sådan åtgärd synes utan svårighet låta sig genomföra inom ramen av det förslag till civilt avlösningsreglemente, som nyligen avgivits av 1936 års lönekommitté och som torde komma att läggas till grund för proposition till innevarande års riksdag. I nämnda förslag har nämligen upptagits en särskild avdelning, avsedd att innehålla avlösningsbestämmelser för ordinarie tjänstemän, för vilka de allmänna löneplanerna icke lämpa sig eller beträffande vilka eljest lönebestämmelser, avvikande från de i reglementet intagna huvudbestämmelserna för tjänstemän i allmänhet, kunna vara erforder-

liga. Åt 1936 års lönekommitté torde böra uppdragas att upprätta förslag till de lönebestämmelser, som sålunda böra meddelas för ifrågavarande tjänstemän. I avvaktan på ett sådant mera definitivt reglerande av lönevillkoren torde provisoriska föreskrifter i erforderliga hänseenden, såsom beträffande avdrag vid sjukledighet, vikariatsersättning m. m., få utfärdas av Kungl. Maj:t. Likaledes torde, i avvaktan på meddelande i vederbörande pensionsförfattningar av bestämmelser om befattningshavarnas rätt till uppskjuten tjänstepension, denna rätt provisoriskt få regleras genom särskilda fristående bestämmelser. I samband med ett definitivt ordnande av rätten till uppskjuten tjänstepension torde böra tagas i övervägande, i vad mån och på vad sätt denna rätt bör kompletteras med en liknande anordning i fråga om familjepension.

Frågan om förslag till riksdagen beträffande de åtgärder, som bliva erforderliga för tjänstepensionsrättens reglerande på sätt nyss antytts, torde framdeles få upptagas av chefen för finansdepartementet.

I överensstämmelse med vad jag förut tillstyrkt upptager jag i det följande arvodet till professorn i arkitektur till 11,940 kronor och till en av professorerna i målning, skulptur och teckning till 9,060 kronor. Dessa arvoden motsvara lönen i högsta löneklassen av ovannämnda lönegrader.

Då de av akademien anförda skälen för viss arvodesökning för professorn i skulptur och en av professorerna i målning synts mig bärande, tillstyrker jag, att såsom tilläggsarvode till dessa två professorer upptages för vardera ett belopp, som för erhållande av ett med tolv jämnt delbart tal torde böra fixeras till 504 kronor för år.

Akademiens framställning om ökning av arvodena till lärarna i plastisk anatomi och i perspektivlära anser jag mig icke böra tillstyrka. Däremot torde i enlighet med akademiens förslag lärartjänsten i arkitektur för målar- och skulpturskolorna böra förbindas med ett årsarvode av 8,000 kronor. För att erhålla med tolv delbara tal bör emellertid sistnämnda arvode bestämmas till 8,004 kronor och arvodet åt läraren i plastisk anatomi till 4,008 kronor. Av samma skäl bör arvodet till assistenten vid institutet för materialkunskap, nu 2,000 kronor, höjas till 2,004 kronor.

Den i skolan för grafisk konst anställde tryckaren synes hava en både ansvarsfull och kvalificerad tjänstgöring. Jag tillstyrker därför i likhet med statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd en höjning av det till honom nu utgående arvodet av 2,100 kronor till 3,000 kronor. Att såsom akademien påyrkat öka arvodet till 4,000 kronor anser jag icke böra ifrågakomma, då nämnde anställningshavare i likhet med flertalet lärare vid konsthögskolan åtnjuter ferier under viss del av året.

För möjliggörande av tillkallande av extra lärare för meddelande av

undervisning i speciella ämnen i arkitekturskolan anser jag den i gällande stat för ändamålet upptagna posten å 3,000 kronor böra förhöjas till det av förenämnda kommitté föreslagna beloppet av 8,000 kronor. I likhet med statskontoret anser jag däremot skäl icke föreligga till beredande av ökade medel till extra biträden vid konsthögskolan, för vilket ändamål nu utgår ett belopp av 3,000 kronor.

Avlöningsstaten för akademien för de fria konsterna med konsthögskolan beräknar jag på följande sätt:

Avlöningsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* bör bestämmas till summan av de till de ordinarie tjänstemännen utgående lönerna i högsta förekommande löneklass, minskad med summan av tjänste- och familjepensionsavdragen, d. v. s. till i avrundat tal 43,500 kronor.

Från anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, delposten till *grundbelopp*, böra bestridas arvoden och ersättningar för följande ändamål:

Arvode åt konsthögskolans direktör	kronor	3,000
» » akademiens sekreterare	»	3,600
» » » bibliotekarie	»	1,500
» » » kamrerare	»	1,500
Ersättning åt en kassakontrollant	»	300
Arvode åt en professor i arkitektur, tillika föreståndare för arkitekturskolan	»	11,940
Arvode åt fyra professorer i målning och en professor i teckning	»	45,300
Tilläggsarvode åt den professor i målning, som förestår ateljén för monumentalmålning och dekorativ konst	»	504
Arvode åt en professor i skulptur	»	9,060
Tilläggsarvode åt en professor i skulptur	»	504
Arvode åt en lärare i plastisk anatomi	»	4,008
» » » » i perspektivlära	»	1,800
» » » » i konsthistoria	»	2,700
» » » » i arkitektur	»	8,004
» » » assistent vid institutet för materialkunskap	»	2,004

Summa kronor 95,724.

Efter vederbörlig reduktion för tjänstepensionsavdrag bör delposten bestämmas till 93,630 kronor. Jag förutsätter, att dyrtidstillägg skall utgå å omfördälda arvoden.

Den under samma avlöningspost angivna delposten till *vikariatserättningar* — vilken akademien ifrågasatt höjd med 100 kronor från 200 kronor till 300 kronor — synes mig böra, med hänsyn bland annat till

nödvändigheten att beräkna vissa medel för vikariatsersättningar å ovan omnämnda med tioårsförordnande tillsatta professorsbefattningar samt för avrundning av anslagspostens slutsumma, upptagas med ett belopp av förslagsvis 970 kronor.

Anslagsposten i sin helhet bör alltså bestämmas till $(93,630 + 970 =) 94,600$ kronor.

Från anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* böra bestridas kostnaderna för undervisning i vissa specialämnena vid arkitekturskolan med 8,000 kronor, för extra biträden vid konsthögskolan med 3,000 kronor, för arvode åt en tryckare vid skolan för grafisk konst med 3,000 kronor samt för avlönande av ett eldarbiträde med 1,100 kronor. Posten bör alltså uppföras med $(8,000 + 3,000 + 3,000 + 1,100 =) 15,100$ kronor.

Slutligen synes anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, nu upptagen till 4,300 kronor, under beteckningen *särskilda löneförmåner till ordinarie tjänstemän*, innefattande provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämlikt kungörelsen nr 434/1937, böra — med hänsyn till den föreslagna ändrade anställningsformen för vissa professorer — beräknas till förslagsvis 2,300 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med $(43,500 + 94,600 + 15,100 + 2,300 =) 155,500$ kronor, innebärande en anslagshöjning med $(155,500 - 142,500 =) 13,000$ kronor.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa nya stadgar för såväl akademien som konsthögskolan.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna den personalförteckning för akademien för de fria konsterna med konsthögskolan, som av mig i det föregående angivits;

dels godkänna följande avlöningsstat för akademien för de fria konsterna med konsthögskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

A v l ö n i n g s s t a t .

1.	Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	43,500
2.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
	a. Grundbelopp	kronor	93,630
	b. Vikariatsersättningar		
	m. m., <i>förslagsvis</i>	»	970
		»	94,600

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	kronor	15,100
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	2,300
Summa förslagsanslag kronor		155,500;

dels ock till Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av kronor 155,500.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. A. Charpentier.